

Research Paper

Diaspora Tourism and Maritime Heritage: A Conceptual Rethinking at the Intersection of Experience, Identity, and Development

Leila Bonyad¹ , Sadegh Salehi^{*2}

¹ Postdoctoral Researcher in Sociology, Department of Sociology of Economic Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. (l.bonyad@umail.umz.ac.ir)

² Professor, Sociology, Department of Sociology of Economic Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. (s.salehi@umz.ac.ir)

© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran

[10.22080/jtpd.2026.30213.4040](https://doi.org/10.22080/jtpd.2026.30213.4040)**Received:**

October 22, 2025

Accepted:

January 25, 2026

Available online:

March 14, 2026

Keywords:Tourism, Diaspora
Tourism, Maritime
Heritage, Destination
Identity, Tourism
Experience

Abstract

Context and Purpose: Diaspora tourism refers to a form of travel in which individuals or descendants of communities living away from their ancestral homeland return for various personal, cultural, or emotional reasons. Often, such tourism occurs in coastal or maritime areas, allowing travelers to symbolically reconnect with their roots and heritage. **Design/methodology/approach:** This study is descriptive-exploratory in nature. It employs secondary data analysis as its research method. The statistical population includes existing literature and research works on diaspora tourism. From a total of 71 scholarly sources, 25 were purposively selected based on defined inclusion criteria. **Findings:** The findings reveal that maritime homelands can serve as symbolic spaces, offering diaspora tourists meaningful and transformative experiences. Coastal destinations, due to their cultural and emotional resonance, can evoke strong feelings of nostalgia, deepening tourists' emotional connections to their origins. The sea, as a powerful cultural and symbolic element, plays a significant role in shaping these experiences. **Conclusion:** For diaspora communities, visiting ancestral lands is more than a trip; it is a journey of cultural rediscovery. It provides opportunities to engage with traditions, landscapes, and symbols, such as the sea, that hold ancestral meaning. This form of travel supports the reconstruction of identity, reinforcement of belonging, and reproduction of cultural meanings tied to homeland. **Originality/value:** By exploring the role of the sea as a cultural heritage element and analyzing the symbolic dimensions of diaspora tourism, this study offers new insights for researchers. It encourages deeper investigation into how identity, memory, and place interact in the context of tourism for communities far from home.

*Corresponding Author: Sadegh Salehi

Address: Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Email: s.salehi.umz@gmail.com

Tel: 09113137292

Extended Abstract

1. Introduction

Migration has always been part of the human experience, but today it holds greater significance due to economic globalization and country development processes. Various factors such as war, poverty, natural disasters, and climate change intensify migration. The term "diaspora," initially referring to groups expelled from their homeland, now includes their descendants and represents migrant communities living outside their countries. This concept goes beyond migration to emphasize identity, ethnicity, and histories of exile and resettlement. Meanwhile, the process of "maritime-ization" highlights the deep influence of the sea and coastal spaces on shaping community identity, culture, and social structures. Preserving maritime heritage not only keeps past histories alive but also plays a key role in forming diaspora identity and strengthening their attachment to the homeland. This is especially important in diaspora tourism, where visits to historic ports and participation in maritime rituals create meaningful experiences and help reconstruct collective memory. Therefore, maritime heritage serves as a strategic tool for developing diaspora tourism and sustainably preserving cultural and natural resources. Diaspora individuals often choose symbolic coastal or maritime places to visit, fostering feelings of attachment and satisfaction. This study, using an exploratory and analytical approach, examines the impact of diaspora tourism on tourism planning and development in host countries and its significance for residents of maritime areas.

Based on the above points, the objective of this paper is to examine what impacts diaspora (migrant) tourism has on tourism planning and development in host countries, and whether diaspora tourism can gain meaning in relation to the residents of maritime territories.

2. Research Methodology

The present study is a descriptive-exploratory qualitative research focused on migrant tourism with an emphasis on maritime heritage. It is based on a comprehensive review of existing literature, books, and sources related to the topic. The data collection method is documentary, involving the analysis of all available content on migrant tourism. Exploratory research aims to gain deeper insight into the subject and often uses data collected after events, typically from large datasets beyond the researcher's direct control. In contrast, descriptive research focuses on explaining phenomena with more control over the subject. Documentary research uses personal and official documents such as newspapers, maps, government publications, more photographs to analyze historical or social information. This method is common in social sciences for creating narratives from multiple documents. The study employs purposive sampling, selecting sources directly relevant to the research topic. To ensure reliability, the authors reviewed all credible sources, including books, reports, theses, and articles closely related to migrant tourism and maritime heritage. Additionally, the research process, document selection, and analysis methods were clearly documented to allow others to verify and replicate the study.

3. Research Findings

Diaspora tourism is an interdisciplinary topic that significantly influences tourism development planning in destination countries. One crucial factor is the authenticity of maritime heritage. Authentic maritime spaces, such as traditional ports, wooden ships, fishing rituals, and coastal festivals, create meaningful experiences for diaspora tourists, fostering a strong emotional connection and a sense of belonging. This connection enhances tourist satisfaction and reinforces diaspora identity and collective memory, especially important in maritime contexts.

Migrant tourism also contributes to economic development. Diaspora communities often include skilled and wealthy individuals who can invest in their homelands, boosting economic growth. Although migrant tourists may spend less than other tourists, their visits generate foreign exchange and help local businesses, promoting new destinations in the international tourism market. Moreover, these trips maintain cultural identity and strengthen ties between migrants and their homelands.

Intercultural interaction and nostalgia are defining features of diaspora tourism. Migrants carry their cultural markers to host countries and visit their homelands driven by nostalgia, cultural identity, and social ties. These visits have been studied under various terms like ethnic tourism or origin tourism, reflecting their complex motivations.

Destination identity plays a vital role, as diaspora communities often see themselves as protectors of ethnic and national identities. For example, the Armenian diaspora has actively preserved its culture after historic tragedies, shaping

travel behaviors and political attitudes. Similar factors such as place attachment and cultural reconnection motivate other diaspora groups, like overseas Chinese, to return home.

Lastly, the tourist experience influences return visits. While initial negative experiences may occur due to cultural differences or alienation, over time they can lead to identity revision and meaning. Experiences vary based on individual backgrounds, interactions, frequency of visits, and economic or cultural factors, highlighting the diverse nature of diaspora tourists.

4. Conclusion

Diaspora tourism creates significant economic, cultural, and social opportunities for host countries and plays a key role in reconstructing the identity and sense of belonging of migrants to their homeland. Maritime heritage, especially in historic ports and coastal rituals, establishes a deep emotional connection with the place and provides a meaningful and lasting experience for diaspora tourists. These authentic experiences not only increase tourist satisfaction but also encourage their return and continued support for the destination. Diaspora tourism also contributes to economic development and investment in these countries, with nostalgia playing an important role in motivating return trips. Overall, diaspora tourism is a dynamic process that reflects the interaction between memory, identity, and maritime cultural heritage within the new living environments of migrants.

Funding

According to the corresponding author, this article has no financial support.

Authors' Contribution

All authors have contributed equally to the research.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflicts of interest regarding the authorship or publication of this article.

Acknowledgments

This research is supported by the research grant of the University of Mazandaran (number 51565).

علمی پژوهشی

پیوند میراث دریایی و هویت اجتماعات دور از وطن: مطالعه‌ای درباره سازوکارهای هویتی در گردشگری

لیلا بنیاد^۱ ID، صادق صالحی^۲ ID

^۱ پژوهشگر پسادکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی توسعه اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (l.bonyad@umail.umz.ac.ir)
^۲ استاد، جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی توسعه اقتصادی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (s.salehi@umz.ac.ir)

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه مازندران

[10.22080/jtpd.2026.30213.4040](https://doi.org/10.22080/jtpd.2026.30213.4040)

چکیده

زمینه و هدف: گردشگری اجتماعات دور از وطن، یکی از انواع گردشگری است که در آن اجتماعات دور از وطن یا فرزندان آن‌ها برای اهداف مختلف به سرزمین اجدادی خود سفر می‌کنند. این گردشگری می‌تواند در مکان‌های دریایی باشد و افراد به گونه‌ای نمادین با سرزمین مادری ارتباط برقرار کنند. **روش‌شناسی:** این پژوهش از نظر ماهیت، توصیفی-اکتشافی است و با بهره‌گیری از تحلیل داده‌های ثانویه و تحلیل مضمون انجام شد. جامعه پژوهش شامل چکیده مقالات مرتبط با میراث دریایی و هویت گردشگری اجتماعات دور از وطن بود که براساس نمونه‌گیری هدفمند، ۱۴ مقاله با بیشترین ارتباط موضوعی برای تحلیل انتخاب شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها بیانگر آن است که سفر به مقاصد دریایی برای اجتماعات دور از وطن تجربه‌ای صرفاً توریستی یا مهاجرتی نیست، بلکه فرآیندی بازاندیشانه برای بازشناسی ریشه‌ها، بازتولید معنا و تقویت حس تعلق فرهنگی است. از سوی دیگر، جذابیت مکان‌های ساحلی و عناصر میراث دریایی نقشی مؤثر در ایجاد نوستالژی پایدار و شکل‌گیری تجربه‌های منحصربه‌فرد ایفا می‌کند. **نتیجه‌گیری و پیشنهادت:** نتایج نشان می‌دهد که میراث دریایی می‌تواند به عاملی مؤثر در بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن و تقویت پیوندهای عاطفی با سرزمین مادری تبدیل شود. بر اساس این، پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده این پدیده را در ارتباط با نسل‌های مختلف و نقش فناوری در تجربه‌های هویتی بررسی کنند. **نوآوری و اصالت:** نوآوری این پژوهش در آن است که با تمرکز بر دریا به‌مثابه میراث فرهنگی و استعاره‌ای هویتی، چشم‌اندازی تازه برای فهم ابعاد فرهنگی و بین‌نسلی گردشگری اجتماعات دور از وطن ارائه دهد و زمینه‌های جدیدی را برای توسعه مطالعات میان‌رشته‌ای در حوزه گردشگری، هویت و فرهنگ‌های مهاجرتی مطرح می‌کند.

تاریخ دریافت:

۳۰ مهر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۰۵ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۳ اسفند ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

گردشگری اجتماعات دور از وطن؛ میراث دریایی؛ هویت مقصد؛ تجربه گردشگری؛ نوستالژی

* نویسنده مسئول: صادق صالحی

آدرس: دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران،
ایمیل: s.salehi@umz.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۱۳۱۳۷۲۹۲

بابلسر، ایران.

این مقاله از طرح پسادکتری دانشگاه مازندران با شماره قرارداد ۵۱۵۶۵ استخراج شده است.

۱ مقدمه

گرچه مهاجرت و جابه‌جایی جمعیت، همیشه بخشی از تجربه بشر بوده است، اما زمینه‌ای که امروزه در آن قرار داریم، به‌طور قابل توجهی تغییر کرده است. مهاجرت به بخش مهمی از جهانی‌شدن اقتصاد تبدیل شده و ارتباط نزدیکی با فرآیند توسعه کشورهای دارد. درگیری‌ها، فقر، بلایای طبیعی و رویدادهای اقلیمی نیز مردم را به مهاجرت به‌صورت فزاینده‌ای مجبور می‌کند (Helgason, 2020). یکی از مسائل کلیدی در مدیریت گردشگری، فقدان اجماع در مورد تعریف نظری و عملی اصطلاح «گردشگر» است. در نتیجه، این امر منجر به طیف وسیعی از روش‌ها برای شمارش گردشگران و اندازه‌گیری گردشگری می‌شود (Mor et al, 2023). از نظر (Dilek & Dilek, 2018) با نگاهی به تعاریف کلاسیک گردشگری، سفر و توریست، می‌توان دریافت که بازنگری آن‌ها مطابق با تغییرات فعلی ضروری است. در این راستا، «سفر» به فعالیت مسافران اشاره دارد. مسافر کسی است که بین مکان‌های جغرافیایی مختلف، برای هر هدف و هر مدت زمانی، سفر می‌کند. سفر شامل تمام جابه‌جایی‌هایی است که از یک مکان به مکان دیگر انجام می‌شود. در واقع شامل تمام جابه‌جایی‌هایی است که توسط افرادی که برای تفریح، کار، اقامت، تحصیل وارد یک کشور می‌شوند یا بدون توقف از یک کشور عبور می‌کنند، انجام می‌شود. «گردشگری» به معنای حرکت موقت و کوتاه مدت افراد به مقاصد خارج از مکان‌هایی است که معمولاً در آن‌ها زندگی و کار می‌کنند و همچنین فعالیت‌های آن‌ها در طول اقامتشان در این مقاصد است. لازم به ذکر است که همه گردشگری‌ها باید مقداری سفر داشته باشند، اما همه سفرها گردشگری نیستند. «گردشگر» شخصی است که به مقاصد خارج از محل سکونت و کار خود سفر می‌کند و حداقل ۲۴ ساعت به منظور تفریح یا تجارت اقامت می‌کند. در این راستا اگر بخواهیم به

گردشگری اجتماعات دور از وطن پردازیم باید بگوییم که تمام فعالیت‌های گردشگری تولید، مصرف و تجربه‌شده توسط اجتماعات دور از وطن را می‌توان «گردشگری دور از وطن» در نظر گرفت (Coles & Timothy 2004).

"دیاسپورا" اصطلاحی بسیار بحث‌برانگیز است. در ابتدا به گروهی از مردم که از سرزمین خود رانده شده بودند، مانند یهودیان یا ارمنی‌ها، اشاره داشت که مدت‌ها با رویای بازگشت زندگی می‌کردند، اما امروزه شامل فرزندان آن‌ها نیز می‌شود. بنابراین، در عمل، اصطلاح دیاسپورا گروه‌های زیادی را پوشش می‌دهد که جامعه‌ای از اجتماعات دور از وطن و ساکن در خارج از مرزهای یک کشور دارند. اصطلاح اجتماعات دور از وطن و مهاجران در برخی منابع جایگزین معادل انگلیسی دیاسپورا شده است. بنابراین، دیاسپورا ما را فراتر از فرآیند مهاجرت می‌برد تا ایده قومیت و افرادی با تبار مشترک را معرفی کند (skeldon & Bastia, 2020) این اصطلاح ذاتاً جغرافیایی است. اصطلاح دیاسپورا با اشاره به تاریخ تبعید، آوارگی و اسکان مجدد، فرآیندها و تجربیات مهاجرتی و همچنین جوامع خیالی را تداعی می‌کند. اجتماعات دور از وطن که اغلب در کنار مهاجرت‌هایی که نتیجه یهودستیزی، جنگ، برده‌داری در آن سوی اقیانوس اطلس، خشونت استعماری، هم‌جنس‌گراهراسی یا فقر هستند، درک می‌شود، شیوه‌های درک و تجربه مدرنیته، ملت، هویت و مکان را به چالش می‌کشد و در آن‌ها نقش دارد (McKittrick, 2009).

تعاریف سنتی از اجتماعات دور از وطن بر ایجاد هویتی محدودتر، با تمرکز بر ریشه‌های پیرامون سرزمین مادری، متمرکز است؛ با این حال، مطالعه اجتماعات دور از وطن همچنین تحت تأثیر تحقیقات الهام‌گرفته از پسا‌ساختارگرایی^۱ است که بر ایده‌های سیالیت، حرکت و مسیرها و بی‌ثباتی هویت همگن‌ساز تأکید دارد. جغرافی‌دانان کوشیده‌اند تا به این موضوع توجه کنند که چگونه ریشه‌ها و مسیرها

¹ Post-structuralism

بلکه فرآیندی فعال برای ساخت و بازسازی هویت در زمان حال است (Graham et al., 2000; Harrison, 2013). این موضوع در جوامع دریایی که وابستگی تاریخی و روزمره به دریا دارند، برجسته‌تر است و میراث دریایی غالباً به‌مثابه «چشم‌انداز فرهنگی دریایی» فهم می‌شود که حافظه، مکان و تجربه زیسته را به هم پیوند می‌دهد (Westerdahl, 1992; Ingold, 2000). با وجود چنین ظرفیت‌هایی، در ایران - به‌ویژه در مناطق جنوبی مانند بوشهر، هرمزگان و سیستان و بلوچستان - میراث دریایی هنوز جایگاه شایسته‌ای در برنامه‌ریزی گردشگری و شناخت سازوکارهای هویتی، نیافته است. این در حالی است که مطالعات بومی و تاریخی، اهمیت سنت‌های لنج‌سازی، آیین‌های صیادی، روایت‌های مهاجرتی و دانش محلی دریایی را در شکل‌دهی هویت ساحلی به‌خوبی نشان داده‌اند (Mokhtari,; Naderi Beni Ghayoumi, 2013-2014; ISNA, et al, 2025). 2024

برخی جوامع ایرانی دور از وطن در کشورهای حاشیه خلیج فارس همچنان پیوند فرهنگی و تاریخی با این میراث دارند و تجربه‌های هویتی آنان می‌تواند در طراحی الگوهای مناسب برای گردشگری فرهنگی و گردشگری اجتماعات دور از وطن مؤثر باشد؛ زیرا پژوهش‌ها در حوزه گردشگری اجتماعات دور از وطن نشان داده‌اند که سفرهای بازگشت به سرزمین خاستگاه (سفرهای اجدادی) می‌تواند پیوندهای فرهنگی، حس تعلق و تجربه‌های هویتی را تقویت کند (Huang et al, 2013). از سوی دیگر، ادبیات گردشگری بر این نکته تأکید دارد که تجربه گردشگری، به‌ویژه در اجتماعات دور از وطن، براساس جست‌وجوی ریشه‌ها، بازشناسی هویت و مشارکت در آیین‌ها و فضاهای معنادار شکل می‌گیرد (Coles & Timothy, 2004) بر همین اساس، فهم سازوکارهای هویتی در ارتباط با میراث دریایی می‌تواند مسیرهای جدیدی برای برنامه‌ریزی گردشگری ایران ایجاد کند؛ از جمله طراحی مسیرهای

بر هویت‌ها، زندگی‌ها و سیاست اجتماعات دور از وطن تأثیر می‌گذارند. اجتماعات دور از وطن باید به-عنوان فرآیندهای متنوع، فعال و پویا نظریه‌پردازی شوند که در آن افراد در موقعیت‌های مختلف قرار می‌گیرند و در رابطه با عواملی مانند طبقه، سن، جنسیت، نسل و ارتباط با سرزمین مادری خود، متفاوت عمل می‌کنند. این تقسیم‌بندی‌ها و این واقعیت که اعضا، ایالت‌ها و سازمان‌های اجتماعات دور از وطن به دنبال مذاکره و نمایندگی از اینکه چه کسی هستند، به کجا تعلق دارند، چه سیاست‌هایی برای آن‌ها مهم است و چگونه با سرزمین مادری خود درگیر و مرتبط هستند، می‌توانند تنش‌ها، تفرقه‌ها و طرد/انحصارها را ایجاد کنند. بنابراین، نیاز به مفاهیم فراگیر و انعطاف‌پذیری از اجتماعات دور از وطن وجود دارد؛ به‌ویژه در عصری که در آن تعلقات ملی متعددی در ورای مرزها، مقیاس‌ها و فضاها وجود دارد (Mavroudi, 2020). اجتماعات دور از وطن از نظر تاریخی وابسته به ویژگی‌های زمان و مکان هستند و بنابراین به‌طور متفاوتی تجربه می‌شوند، سه مضمون جغرافیایی مطرح می‌شود که از طریق آن‌ها می‌توان اجتماعات دور از وطن را مفهوم‌سازی و گسترش داد و آن را از توصیف صرف انبوهی از فرهنگ‌ها و افراد مسافر متمایز کرد: ۱. تبعید جمعیت قابل توجهی براساس قومیت، نژاد، مذهب یا تفاوت که اغلب با خشونت و/یا نسل‌کشی همراه است. ۲. ازدست‌دادن یا آوارگی از وطن. ۳. ساخت متقابل هویت و مکان، آن‌طور که توسط اجتماعات دور از وطن درک می‌شوند (Safran, 1991; Clifford, 1994).

میراث دریایی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های شکل‌دهنده هویت فرهنگی در جوامع ساحلی به‌شمار می‌رود و پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که سنت‌های دریانوردی، آیین‌ها، موسیقی‌ها و فناوری‌های بومی مرتبط با دریا در بازتولید حافظه جمعی و انسجام اجتماعی نقش اساسی دارند (Westerdahl, 1992; Acheson, 1981; Steinberg, 2001). در ادبیات میراث فرهنگی تأکید می‌شود که میراث نه‌تنها بخشی از گذشته،

۲ ادبیات پژوهش

۲/۱ رویکردهای مختلف به اجتماعات

دور از وطن

از نظر ورتووک^۱ (۱۹۹۶) رویکردهای مختلفی نسبت به اجتماعات دور از وطن وجود دارد. به‌عنوان مثال:

(۱) مقوله اجتماعی: اولین و دقیق‌ترین رویکرد، مقوله اجتماعی است: به‌عنوان مثال، منحصرأ به تجربه یهودیان اشاره دارد که در طول قرن‌ها در سراسر جهان پراکنده شدند. این مفهوم از اجتماعات دور از وطن اغلب بر جابه‌جایی اجباری متمرکز بود و بنابراین، بر تجربیات منفی از نظر بیگانگی، فقدان و قربانی شدن متمرکز بود. (۲) دومین روش تفکر در مورد اجتماعات دور از وطن، عضویت در یک جامعه دور از وطن به معنای دلبستگی خودآگاهانه به محل مبدأ و همچنین حس بودن در جایی دیگر است؛ حسی که می‌توان آن را با دیگرانی که ریشه‌هایشان در همان کشور باقی مانده است، به اشتراک گذاشت. تا این حد، مهاجر نسل اول ممکن است حق انتخاب داشته باشد که آیا بخشی از اجتماعات دور از وطن بشود یا خیر. وقتی والدین به ریشه‌های فرهنگی و زبانی خود پایبند مانده‌اند، انتخاب کم‌تری برای دختران یا پسران وجود دارد: این افراد و فرزندان‌شان، اگر آن حس هویت را حفظ کنند، یک اجتماعات دور از وطن را تشکیل می‌دهند، اما اصطلاح اجتماعات دور از وطن گاهی اوقات به‌طور نسبتاً آزادانه برای پوشش‌دادن به همه افرادی که میراث خارجی را در فرهنگ میزبان به اشتراک می‌گذارند، به کار می‌رود (Vertovec, 1996). (۳) سومین روشی که اصطلاح اجتماعات دور از وطن در آن استفاده می‌شود، یک «شیوه تولید فرهنگی» است: هویت فرهنگی سیال است، تولید و بازتولید می‌شود به طوری که اغلب منجر به اشکال ترکیبی بیان می‌شود. در مثال جنوب آسیا در بریتانیا، موسیقی بانگرا یا خانه‌های کاری که هیچ‌یک از آن‌ها نمی‌توانستند بدون تعامل فرهنگ‌های مختلف به

گردشگری مبتنی بر میراث ناملموس، توسعه جشنواره‌های مرتبط با آیین‌های دریایی، تقویت برند مقاصد ساحلی و ارتقاء مشارکت جوامع محلی در حفاظت از میراث (Hall, 2017; Timothy, 2011). با توجه به این موارد، پژوهش حاضر تلاشی است برای تبیین پیوند میان میراث دریایی و هویت اجتماعات دور از وطن و تحلیل سازوکارهای هویتی در تجربه‌های گردشگری آنان.

این پژوهش، ضمن بهره‌گیری از ادبیات بین‌المللی، بر نمونه‌های ایرانی تمرکز دارد تا از یک سو خلأ موجود در ادبیات داخلی درباره گردشگری هویتی مرتبط با دریا و اجتماعات دور از وطن را برطرف سازد و از سوی دیگر زمینه‌ای برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری دریایی در ایران فراهم کند. در نتیجه، اهمیت پژوهش نه تنها نظری، بلکه اجتماعی، فرهنگی و کاربردی است و می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی و بازتعریف نقش میراث دریایی در هویت ملی و منطقه‌ای کمک کند. بر اساس این، مسأله اصلی این پژوهش در خلأ دانشی موجود نهفته است و هدف پژوهش واکاوی مکانیسم تأثیر میراث دریایی بر بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن در قالب گردشگری است. بنابراین دو سؤال قابل طرح است؟ ۱- چگونه در ادبیات پژوهشی گردشگری اجتماعات دور از وطن، میراث دریایی به‌عنوان یک فاکتور هویتی‌محور توصیف و تحلیل شده است؟ و ۲- چه مکانیسم‌هایی در مقالات مربوط به گردشگری میراث دریایی اجتماعات دور از وطن گزارش شده که نشان‌دهنده تأثیر میراث دریایی بر بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن است؟

¹ Vertovec

نسل‌ها و در میان مهاجران دو بار رخ می‌دهد. گروه دیگری از مردم احساس می‌کنند که هیچ جایی واقعاً خانهٔ اجتماعات دور از وطن نیست. اجتماعات دور از وطن گروه‌هایی بدون قلمرو هستند که در حالت تبعید دائمی زندگی می‌کنند (Singh, 2019: 385-386). ۳. برداشت کلاسیک از اجتماعات دور از وطن این است که آن‌ها توسط جامعهٔ میزبان خود پذیرفته نشده‌اند و شاید نتوانند به‌طور کامل پذیرفته شوند و بنابراین تا حدودی احساس بیگانگی و توهین به آن‌ها دست می‌دهد. این نیز کمی مشکل‌ساز است؛ زیرا به ویژگی زمینهٔ مورد بررسی بستگی دارد، از آنجاکه هویت‌یابی با جامعهٔ میزبان از یک زمینه به زمینهٔ دیگر بسته به وضعیت اجتماعی - اقتصادی مهاجر و شرایط سیاسی - اقتصادی و حقوقی جامعهٔ میزبان متفاوت است. ۴. برخی دیگر سرزمین اجدادی خود را خانهٔ ایده‌آل واقعی خود و مکانی می‌دانند که درنهایت، در صورت مناسب بودن شرایط، خود یا فرزندانشان به آنجا بازخواهند گشت. برخلاف دیدگاه سنتی، «افسانهٔ بازگشت» دیگر به‌عنوان یکی از ویژگی‌های مهم و تعیین‌کنندهٔ اجتماعات‌های دور از وطن، به‌ویژه در نسل دوم، در نظر گرفته نمی‌شود.

بسیاری از جوانان آسیای جنوبی که در کشورهای دیگر متولد و بزرگ شده‌اند، نمی‌خواهند به سرزمین مادری خود بازگردند. نسل‌های بعدی، فرهنگ و هویت فرهنگی خود را در چارچوب خاص اجتماعات دور از وطن بازسازی می‌کنند. همان‌طور که برههٔ می‌نویسد، نسل‌های جدید آسیایی‌ها در بریتانیا، حتی زمانی که خود را «آسیایی» توصیف می‌کنند، این به معنای بازگشت به هویت «آسیایی اولیه» نیست. آنچه آن‌ها از آن صحبت می‌کنند، نوعی آسیایی بودن بریتانیایی است. این هویت‌های آسیایی-بریتانیایی بومی، آغازگر یک تغییر نسل اساسی هستند. گاهی اوقات حتی زمانی که فرصت یا اجباری برای مهاجرت وجود دارد، آن‌ها تمایل دارند به کشورهای مهاجرت کنند که فرصت‌های

وجود بیابند، هریک نشان‌دهندهٔ حضور اجتماعات دور از وطن در فرهنگ اکثریت و نحوهٔ تأثیر هریک بر شکل دیگری است (Hall, 1990; Vertovec, 1996). این رویکرد فرهنگی، اجتماعات دور از وطن را به‌عنوان بخشی (بخش‌هایی) از فرهنگ (های) میزبان می‌بیند و برعکس. (۴) «جوامع دور از وطن به‌عنوان یک مشکل»: اجتماعات فراملی ممکن است، به‌عنوان مشکلاتی از تهدید برای امنیت دولت و نظم اجتماعی تلقی شوند، وقتی از دیدگاه‌های راست‌گرایانه در کشورهای میزبان دیده می‌شوند (Vertovec, 1996:54). در اینجا ارتباط فرد با کشور مبدأ، وفاداری او به کشور میزبان را زیر سؤال می‌برد. در اینجا وجود اشکال فرهنگی ترکیبی و هویت‌های چندگانه باعث تضعیف هنجارهای سنتی جمعیت بومی تلقی می‌شود.

در این بخش اگر بخواهیم درک کلاسیک در مقابل درک معاصر از اجتماعات دور از وطن را شرح دهیم، بایستی به چند نکته اشاره کنیم:

۱. در شرایط جهان معاصر، تعریف کلاسیک و ویژگی‌های اجتماعات دور از وطن می‌تواند از چندین جهت موضوع قابل بحث باشد و بررسی عمیق‌تر و درک متعادل‌تری را از اجتماعات دور از وطن ارائه دهد. مانند اینکه برخلاف اجتماعات دور از وطن کلاسیک، اجتماعات دور از وطن مدرن لزوماً محصول پراکندگی اجباری نیست. به‌عنوان مثال، مهاجرت هندی‌ها پس از دههٔ ۱۹۷۰ به کشورهای توسعه‌یافته نتیجهٔ عوامل کششی و سپس رانشی بوده است. ۲. مفهوم وطن اصلی مشکلات متعددی را ایجاد می‌کند؛ زیرا می‌تواند در زمینه‌های مختلف، معانی متفاوتی داشته باشد.

بنابراین، حافظهٔ جمعی، چشم‌انداز یا اسطوره‌ای که هویت اجتماعات دور از وطن را شکل می‌دهد، ناگزیر در حال تغییر است. این امر به‌ویژه در طول

¹ Berah

۲٫۱٫۱ آنتونی گیدنز

گیدنز^۲ از صاحب‌نظران جامعه‌شناسی در دوران معاصر می‌باشد. در این میان به نظر می‌رسد که برداشت‌های گیدنز از اجتماعات دور از وطن عمدتاً پیرامون مفهوم «فاصله زمان-مکان» قابل بررسی است. از نظر گیدنز اجتماعات‌های دور از وطن اولیه مانند یهودیان، ارمنی‌ها و یونانی‌ها به‌طور گسترده مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. برخی از اجتماعات‌های دور از وطن آخرالزمانی، مانند کوبایی‌ها و مکزیک‌ها در ایالات متحده، چینی‌ها در جنوب شرقی آسیا، سیاه‌پوستان در کارائیب و آمریکای شمالی، مغربی‌ها در فرانسه، ترک‌ها در آلمان (Safran, 1999: 83) و لبنانی‌ها در غرب آفریقا (Cohen, 2001) در تحقیقات رایج مدنظر هستند که شامل جمعیت‌هایی می‌شوند که لزوماً به دلیل خشونت مهاجرت نمی‌کنند، بلکه داوطلبانه برای بهبود استانداردهای زندگی خود مهاجرت می‌کنند. در همین راستا (Chalaby, 2003) معتقد است صفحات شبکه‌های فراملی، حس فاصله را به حالت تعلیق در می‌آورند؛ زیرا آن‌ها به «بازنگاشت فضاهای رسانه‌ای و درگیرکردن شیوه‌ها، جریان‌ها و محصولات رسانه‌ای جدید» می‌افزایند از سوی دیگر (Gillespie, 1995) اعتقاد دارند که در کنار ظهور اینترنت و تلفن همراه، صنایع تلویزیون و فیلم فراملی، روش‌های تجسم مکان‌های دور را گسترش می‌دهند. آن‌ها افکاری را در مورد ظهور ارتباطات جهانی برمی‌انگیزند. مصرف محصولات تلویزیونی و فیلم فراملی، فضای تعامل را دوباره تغییر شکل می‌دهد، به طوری که «دیگر به حضور هم‌زمان مکانی وابسته نیست». یکی از موضوعات دیگری که در خلال نظریه گیدنز از مفهوم اجتماعات دور از وطن قابل بررسی است این است که امنیت می‌تواند علت اصلی مهاجرت باشد، اما در ادبیات به آن توجه کافی نشده است. ناامنی می‌تواند هم از نظر احساسی و هم از نظر جسمی بی‌ثبات‌کننده باشد.

یک کشور مستقل به نام «خالستان» برای پیروان آیین سیک می‌باشد.

² Giddens

اقتصادی بیشتری را ارائه می‌دهند تا بازگشت به محل تولدشان. برای مثال، سرخپوستان فیجی پس از بحران ۱۹۸۷ ترجیح دادند به نیوزیلند و استرالیا مهاجرت کنند تا به هند. ۵. آن‌ها معتقدند که باید به حفظ و احیای سرزمین اصلی خود و امنیت و رفاه آن متعهد باشند. این جنبه از اجتماعات دور از وطن، یعنی مشارکت در سیاست‌های مربوط به سرزمین مادری و بسیج جوامع اطراف آن، به درجات مختلف، جوامع قومی را به اجتماعات دور از وطن تبدیل می‌کند. این امر همچنین در حمایت از جنبش‌های قومی مختلف مانند جنبش خالستان^۱ در کشور مبدأ آشکار شده است. (Singh, 2019: 386)

به‌طورکلی می‌توان گفت نظریات مرتبط با اجتماعات دور از وطن را در قالب چند موضوع می‌توان طبقه‌بندی کرد. برخی از نظریه‌پردازان تلاش دارند رویکردهای ذات‌گرایانه و هنجاری را به چالش بکشند. برخی از نمونه‌ها عبارت‌اند از: تعاریف کوهن (۱۹۹۷) در مورد اجتماعات دور از وطن؛ گیدنز (۱۹۹۱)، گیلروی (۱۹۹۳)، هال (۱۹۹۶) و آنگ (۲۰۰۰) در مورد هویت؛ اندرسون (۱۹۸۳)، گلنر (۱۹۸۳)، اسمیت (۱۹۹۴) در مورد ملی‌گرایی؛ گلیک شیلر و همکاران (۱۹۹۲)، پورتس (۱۹۹۶، ۱۹۹۷)، رابینز و آکسوی (۲۰۰۳، ۲۰۰۵) در مورد فراملی‌گرایی و براه (۱۹۹۶)، نفیسی (۱۹۹۹)، کانر (۲۰۰۱) و هامر (۲۰۰۷) در مورد خانه و وطن. برخی دیگر از آثار، تعاریف را در چارچوب تحلیلی محدودکننده‌ای قرار می‌دهند. نمونه‌هایی از این آثار عبارت‌اند از: سفران (۱۹۹۱)، مارینستراس (۱۹۹۹) در مورد اجتماعات دور از وطن؛ کدوری (۱۹۶۰)، دویچ (۱۹۶۹)، نایرن (۱۹۹۷) در مورد ملی‌گرایی و راپورت و دوسون (۱۹۹۸) در مورد خانه و وطن (Adeniyi, 2016: 10). در اینجا با توجه به بین‌رشته‌ای بودن موضوع گردشگری اجتماعات دور از وطن، به بررسی نظریه‌پردازان جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی اشاره خواهد شد.

^۱ Khalistan Movement: جنبش خالستان یک جنبش قوم‌گرایانه و جدایی‌طلبانه سیک‌ها است که هدف آن ایجاد

تلاشی است برای نشان دادن این نکته که تجربه‌ای که گیلروی آن را «فرهنگ اقیانوس اطلس سیاه» می‌نامد، چگونه تجربهٔ اجتماعات دور از وطن آفریقایی را به عاملی برای بازنگری در دیدگاه‌های نژادپرستانه و ذات‌گرایانهٔ مدرنیته دربارهٔ «فرهنگ»، «تاریخ» و «ملت» بدل می‌سازد (Hamdoune, 2020: 47). به بیان دیگر، هستهٔ اصلی گزارهٔ گیلروی که در اینجا باید مورد توجه قرار گیرد آن است که مهاجران آفریقایی از زمان «گذرگاه میانی»^۳ تاکنون، فرآیندهای جابه‌جایی، تولید فرهنگی و تبادل را درون و سراسر حاشیه‌های اقیانوس اطلس و نیم‌کرهٔ شمالی استمرار بخشیده‌اند؛ فرآیندهایی که هرچند در متن مدرنیته شکل گرفته‌اند، هم‌زمان منطق هژمونیک نژادی آن را به چالش می‌کشند. علی‌رغم این ایده‌های تأثیرگذار، تمرکز گیلروی که نتیجه‌گیری‌های او از آن ناشی می‌شود، محدود به حوزهٔ اقیانوس اطلس انگلیسی‌زبان یا بهتر بگوییم، به شاخه‌های آمریکایی و تا حد کم‌تری به شاخه‌های سیاه‌پوست بریتانیایی اجتماعات دور از وطن آفریقایی است. به این ترتیب، درحالی‌که ایده‌های او که بر تحرک، اختلاط فرهنگی و فراملی‌گرایی مردم تأکید دارد، بر مطالعات سیاه‌پوستان، مطالعات مهاجرت، مطالعات اجتماعات دور از وطن و مطالعات پسااستعماری تأثیر گذاشته است، دامنهٔ او چندین منطقهٔ جالب از تعامل فرهنگی و برخوردهای تاریخی مانند مدیترانه را از دست داده است (Hamdoune, 2020: 54).

۲،۱،۳ استوارت هال

یکی دیگر از رویکردهای مهم در مطالعهٔ اجتماعات دور از وطن، دیدگاه استوارت هال^۴ است. هال هویت را امری ثابت و ازپیش‌داده نمی‌داند، بلکه آن را فرآیندی در حال شکل‌گیری می‌فهمد که از خلال استفاده از منابع تاریخ، زبان و فرهنگ پدید می‌آید. از این منظر، هویت نه به پرسش «ما که هستیم»

نامنی، پتانسیل‌های یک موجود را محدود می‌کند و بنابراین گاهی اوقات منجر به جست‌وجوی امنیت هستی‌شناختی می‌شود (Giddens, 1991; Bilton et al, 1996: 665). امنیت هستی‌شناختی^۱ نوعی از امنیت است که از ثبات ذهنی از طریق توانایی پیش‌بینی رویدادها (Bilton et al, 1996: 665) یا منظم‌سازی تجربهٔ یک فرد و امکان یافتن معانی ناشی می‌شود (Giddens, 1991). توجه به این نکته مهم است که صنایع تلویزیون و فیلم فراملی، جهانی‌شدن را تقویت می‌کنند. همچنین این امر آن‌ها را برای تأمل در مورد زمان حال مهم تلقی می‌کند (Gillespie, 1995: 2) درواقع این صنایع، فاصله‌گذاری زمان و مکان (Giddens, 1990) یا فشرده‌سازی آن‌ها (Harvey, 1990) را تسهیل می‌کنند.

۲،۱،۲ پل گیلروی

در تاریخ مطالعات فرهنگی بریتانیا، گیلروی^۲ از دههٔ ۱۹۷۰ به‌عنوان نمایندهٔ تغییر در فرهنگ قومی در نظر گرفته شده است. نظریهٔ او در مورد پراکندگی قومی اهمیت گسترده‌ای برای مطالعهٔ فرهنگ بریتانیا و توسعهٔ نظریهٔ پسااستعماری بعدی دارد (Yang, 2020). پل گیلروی در کتاب مهم خود «اقیانوس اطلس سیاه: مدرنیته و آگاهی دوگانه (۱۹۹۳)» روایتی از اجتماعات دور از وطن سیاه‌پوستان را به‌عنوان یک پدیدهٔ جهان‌وطنی، تاریخی و فرهنگی در اقیانوس اطلس دنبال می‌کند که برساخت مدرن «فرهنگ»، «ملت»، «تاریخ» و درنهایت «هویت» را به چالش می‌کشد و تصحیح می‌کند. مفهوم گیلروی از اقیانوس اطلس سیاه تقریباً به یک ضدفرهنگ خاص از مدرنیته اشاره دارد که بر یک «آگاهی دوگانه» خاص ذاتی در سیاه‌پوستی استوار است. چنین «آگاهی دوگانه» نوعی طبقه‌بندی فرهنگی است که هم‌زمان مدرن و در تضاد با ایدهٔ تک‌گویی غرب است. اثر حاضر

«گذرگاه میانی» به دورهٔ انتقال بردگان آفریقایی از آفریقا به قاره‌های آمریکا در چارچوب تجارت بردهٔ آتلانتیک اشاره دارد.

⁴ Hall

¹ Ontological Security

² Gilroy

³ Middle Passage

وطن را توضیح دهد (Hussey, 2014). در مقابل، حال تعریف دوم را ارائه می‌دهد که هویت فرهنگی را به‌عنوان فرآیندی پویا و در حال تحول می‌بیند. او معتقد است که هویت‌های فرهنگی تحت تأثیر تاریخ، فرهنگ و قدرت قرار دارند و همواره در حال تغییر و بازتعریف هستند. این دیدگاه به‌ویژه برای درک هویت‌های اجتماعات دور از وطن مفید است؛ زیرا بر تفاوت‌ها و پیچیدگی‌های درون‌گروهی تأکید دارد (Venkatasawmy, 1996). حال همچنین به مفهوم «هیبریدیت»^۱ اشاره می‌کند که نشان‌دهنده ترکیب و آمیختگی فرهنگ‌ها در جوامع دور از وطن است. او معتقد است که هویت‌های اجتماعات دور از وطن نه تنها در مواجهه با فرهنگ‌های میزبان تغییر می‌کنند، بلکه خود به‌عنوان فرآیندهایی خلاقانه و بازتولید شونده هستند. درنهایت، حال با استفاده از نظریه «تفاوت»^۲ ژاک دریدا^۳، نشان می‌دهد که هویت‌های اجتماعات دور از وطن نه تنها براساس شباهت‌ها، بلکه براساس تفاوت‌ها و تفاوت‌های درونی شکل می‌گیرند. این رویکرد به ما کمک می‌کند تا از هویت‌های ثابت و یکنواخت فاصله بگیریم و پیچیدگی‌ها و تضادهای هویتی در جوامع مهاجر و اجتماعات دور از وطن را بهتر درک کنیم (Hall, 1990).

یا «از کجا آمده‌ایم»، بلکه به این پرسش‌ها مربوط می‌شود که «چه چیزی می‌توانیم بشویم»، «چگونه بازنمایی شده‌ایم» و «این بازنمایی‌ها چگونه بر شیوه بازنمایی خودمان تأثیر می‌گذارند» (Hall, 1996: 4). مقاله مهم استوارت هال با عنوان «هویت فرهنگی و اجتماعات دور از وطن» بر هم‌زمانی پیوستگی و گسستگی و نیز شباهت و ناهمسانی تأکید دارد. هال در این مقاله تصریح می‌کند که تجربه اجتماعات دور از وطن، آن‌گونه که او مد نظر دارد، نه بر مبنای جوهره یا خلوص، بلکه بر پایه پذیرش ناهمگونی و تنوع بنیادین تعریف می‌شود؛ تجربه‌ای که مستلزم درکی از «هویت» است که با تفاوت و از خلال آن زیست می‌کند، نه با نادیده گرفتن آن و درنهایت به سوی نوعی التقاط گرایش دارد (Mirzoeff, 2000: 31). او در این مقاله مفهوم هویت فرهنگی را به دو صورت متفاوت تعریف می‌کند. در تعریف نخست، هویت فرهنگی به‌عنوان «یک نوع خود حقیقی جمعی» در نظر گرفته می‌شود که افراد با تاریخ و نژاد مشترک آن را دارند. این دیدگاه بر شباهت‌ها تأکید دارد و هویت را ثابت و تغییرناپذیر می‌داند. حال این تعریف را به‌عنوان یک نقطه شروع مثبت برای مبارزات ضد استعماری و ضد نژادپرستی می‌داند، اما معتقد است که نمی‌تواند پیچیدگی‌های هویت‌های اجتماعات دور از

³ Jacques Derrida

¹ hybridity

² différance

جدول ۱. خلاصه‌ای از نظریات مرتبط با رویکردهای اجتماعات دور از وطن

نظریه‌پرداز/روید کرد	نوع اجتماعات دور از وطن	نگاه به وطن (Home)	نگاه به جامعه میزبان (Host)	نسل‌های مورد توجه	نوع ارتباط فراملی	نگاه به هویت و فرهنگ	نکات کلیدی	کاربرد در گردشگری اجتماعات دور از وطن
ورتووک (Vertovec, 1996)	اجباری، داوطلبانه، فرهنگی و سیاسی	وطن به‌عنوان ریشه معنوی و فرهنگی که در حافظه جمعی باقی می‌ماند.	محل تعامل، هم‌زیستی و گاه بیگانگی؛ می‌تواند فضای ترکیب فرهنگی باشد.	نسل اول (با تفاوت در میزان وابستگی)	فرهنگی، رسانه‌ای و اجتماعی	هویت چندگانه، ترکیبی و پویا	چهار رویکرد: مقوله اجتماعی، تعلق دوگانه، تولید فرهنگی و اجتماعات دور از وطن به-عنوان تهدید	طراحی تجربه‌های فرهنگی دووجهی (وطن - میزبان)، جشنواره‌های موسیقی یا غذا، تورهای فرهنگی دوگانه
برداشت کلاسیک vs معاصر (Singh, 2019)	کلاسیک: اجباری / معاصر: داوطلبانه و اقتصادی	وطن به-عنوان سرزمین مقدس یا نوستالژی؛ در معاصر ذهنی بیشتر است.	جامعه میزبان به‌عنوان بستر بازسازی هویت جدید	نسل اول (وابسته)، نسل دوم و سوم (هویت بازساخته)	احساسی و خانوادگی	از هویت ثابت به هویت بازتعریف‌شده حرکت می‌کند.	افسانه بازگشت دیگر اصلی نیست؛ وطن در ذهن و فرهنگ بازسازی می‌شود.	توسعه گردشگری ریشه‌ها، گردشگری نوستالژیک، روایت‌های بازگشت نمادین (مثل تور سرزمین مادری من)
آنتونی گیدنز (Giddens, 1990-1991)	داوطلبانه، اقتصادی، فناورانه	وطن از طریق رسانه‌ها و حافظه بازنمایی می‌شود.	جامعه میزبان بستر تجربه امنیت یا نامنی هستی‌شناختی	همه نسل‌ها، به‌ویژه مهاجران رسانه‌محور	رسانه‌ای، دیجیتال و ذهنی	هویت در فضای جهانی، متکی بر «فشرده‌گی زمان-مکان»	مهاجرت برای امنیت روانی و رفاهی، نه-فقط اقتصادی	طراحی پلتفرم‌های گردشگری مجازی؛ روایت‌های تصویری وطن؛ گردشگری دیجیتال برای اجتماعات دور از وطن
پل گیلروی (Gilroy, 1993)	فرهنگی و تاریخی (بردگی و استعمار)	وطن پراکنده در اقیانوس اطلس؛ وطن	جامعه میزبان بخشی از مسیر تبادل	نسل‌های پس از بردگی و مهاجرت اجباری	فرهنگی و تاریخی	آگاهی دوگانه، مقاومت فرهنگی، اختلاط نژادی	مفهوم «اقیانوس اطلس سیاه»؛ اجتماعات	مسیرهای گردشگری میراث سیاه، گردشگری

عدالت و موسیقی (جز، رگه، هیپ‌هاپ)	دور از وطن به- عنوان ضد مدنی ته سفید				فرهنگی و مقاومت	چندمکانه است.		
جشنواره‌ها ی چندفرهنگ ی، گردشگری، خلاق، روایت‌های هنری از اجتماعات دور از وطن	دو تعریف از هویت: جوهره‌گرا و پویا؛ تمرکز بر تفاوت	هویت به‌عنوان فرآیند «شدن»، نه «بودن»؛ هیبریدیته و تفاوت	فرهنگی و زبانی	نسل‌های بعدی مهاجران (هویت‌ها ی ترکیبی)	جامعه میزبان فضایی برای آمیختگی و بازنمایی جدید	وطن به‌صورت روایی و نمادین بازسازی می‌شود	فرهنگی و نمادین	استوارت هال (Hall, 1990, 1996)
توسعه گردشگری شبکه‌ای و فرهنگی، ایجاد مسیرهای چندملیتی بین وطن‌ها	اجتماعات دور از وطن به- عنوان شبکه‌ای جهانی از ارتباطات	خانه به‌عنوان مفهوم سیال و چندمکانه	اقتصادی، دیجیتال و عاطفی	چندنسلی، شبکه‌ای	جامعه میزبان بخشی از شبکه جهانی	وطن چندگانه؛ قابل تجربه در مکان‌های مختلف	فرهنگی، اقتصادی، فراملی	نظریه پردازان مکمل و دیگران (Cohen,) Brah, Ang, (Portes

معنایی گردشگری اجتماعات دور از وطن را به‌طور ژرف‌تری آشکار سازد.

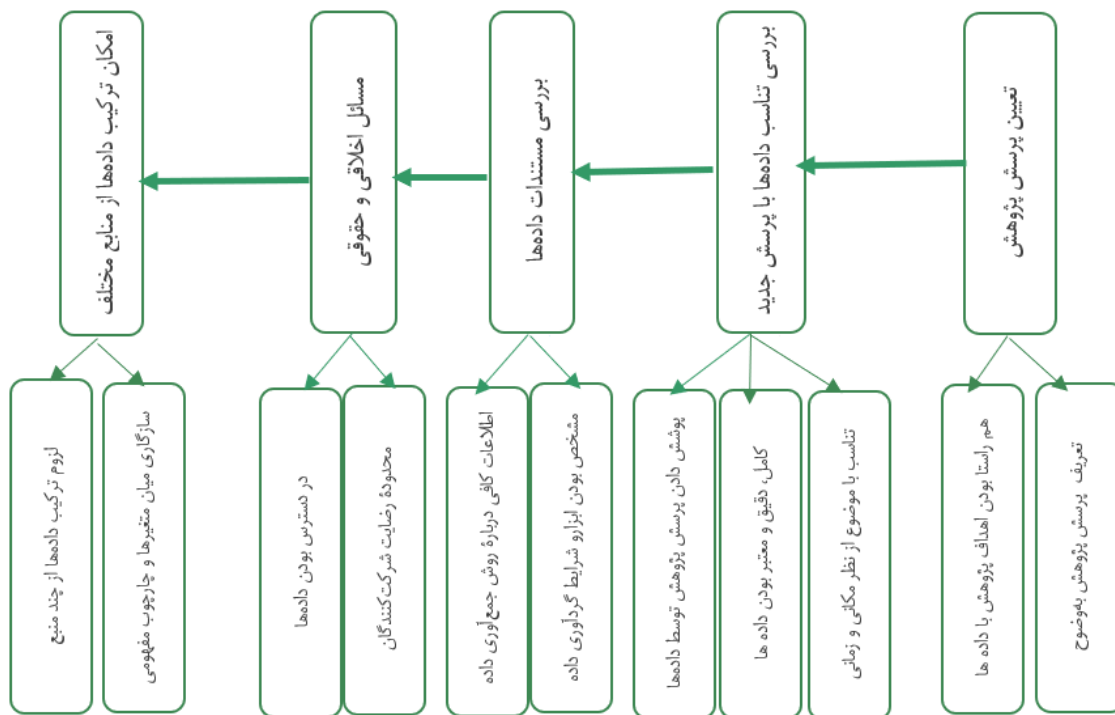
۳ روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف نوعی پژوهش توصیفی - اکتشافی است. از نظر ماهیت کیفی و مبتنی بر مرور ادبیات تحقیق و کتاب‌ها و منابع موجود پیرامون پیشینه تحقیق است. روش پژوهش تحلیل داده‌های ثانویه است. مجموعه‌های بزرگ داده‌های کیفی (مانند مصاحبه‌ها، متون دیجیتال و داده‌های شبکه‌های اجتماعی) فرصت‌های تازه‌ای را برای پژوهشگران فراهم می‌کنند تا الگوها و روندهای پیچیده را آشکار کنند. با این حال، حجم و پیچیدگی این داده‌ها نیازمند روش‌های نوآورانه و مقیاس‌پذیر برای تحلیل است (Kara et al, 2024). در این روش اطلاعات برگرفته از پژوهش‌های مختلف مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار نمی‌گیرد؛ در عوض از

به نظر می‌رسد اگر در پژوهش حاضر ادبیات نظری را در سه قالب نظریات روایی و نمادین، نظریات هویتی و فرهنگی و نظریات پراکنده و چندگانه (نظریات مکمل و دیگران؛ پل گیلیروی) تقسیم کنیم، می‌توان گفت میراث دریایی به‌عنوان یک موضوع مهم که پیوندگاه تجربه، هویت و توسعه در گردشگری اجتماعات دور از وطن است می‌تواند بیشتر در قالب نظریات روایی و نمادین قرار گیرد؛ چراکه میراث دریایی واجد ظرفیت‌های معنادار برای بازنمایی خاطره جمعی، بازآفرینی روایت‌های گذشته و تداوم نمادین پیوند انسان با دریا است. این میراث از خلال داستان‌ها، آیین‌ها و نمادهای مرتبط با دریا بازگو می‌شود و تجربه زیسته اجتماعات دور از وطن را در قالبی روایی و فرهنگی معنا می‌بخشد. در این چارچوب، دریا نه تنها یک بستر جغرافیایی بلکه عنصری روایی برای بازسازی هویت جمعی تلقی می‌شود. از این رو، تحلیل میراث دریایی در پرتو نظریات روایی و نمادین می‌تواند ابعاد فرهنگی و

میراث دریایی و جوامع دور از وطن بوده است که در نه سال اخیر (۲۰۲۵-۲۰۱۷) در مجلات معتبر ملی و بین المللی یا داخلی چاپ شده است. نمونه‌ها با ملاحظهٔ مراحل زیر انتخاب شدند: (Johnston, 2017. Heaton, 2008. Corti et al, 2014). به منظور اعتباریابی منابع مورد استفاده در این پژوهش نویسندگان تلاش داشتند منابع و محتواهای تولید شده معتبر را که ارتباط وثیقی با موضوع پژوهش داشته است، در قالب گزارش، پایان نامه و مقاله مورد بررسی قرار دهند. همچنین به منظور افزایش پایایی در این پژوهش نویسندگان مراحل پژوهش و نحوهٔ انتخاب و تحلیل داده‌ها را به صورت شفاف و دقیق مستندسازی کردند تا امکان بازبینی و تکرار پژوهش برای دیگران فراهم باشد.

ترکیب، یکدست‌سازی و مقایسهٔ یافته‌ها در جهت پاسخ‌گویی به پرسش‌های تحقیق استفاده می‌شود، به گونه‌ای که پژوهشگر با بازنگری و هم‌نهادسازی نتایج موجود، به درک عمیق‌تر یا نتیجه‌گیری جامع‌تری دست می‌یابد. این شیوه بیشتر با نام تحلیل ثانویه داده‌ها^۱ و گاهی نیز مرور سیستماتیک^۲ یا تحلیل اسنادی^۳ شناخته می‌شود و برای تولید دانش جدید از داده‌های پیش‌تر گردآوری شده به کار می‌رود (Johnston, 2017). در عوض پژوهش‌هایی در دسترس محقق قرار گرفته که به چاپ رسیده‌اند؛ بنابراین پژوهشگران با علم به محدودیت‌ها تلاش دارند با احتیاط بیشتری از آن‌ها استفاده کنند. جامعهٔ آماری تحقیق محتواهای تولیدشده شامل مقاله، طرح پژوهشی پیرامون موضوع پیرامون

شکل ۱. مراحل انتخاب نمونه‌ها (Johnston, 2017. Heaton, 2008. Corti et al, 2014)

داشته‌اند و نمونه‌گیری نیز از نوع نمونه‌گیری هدفمند بوده است. تحلیل مضمون در سه مرحلهٔ تجزیه و توصیف متن، تشریح و تفسیر متن و ترکیب

به منظور تحلیل پژوهش‌ها از روش تحلیل مضمون^۴ استفاده شده است. جامعهٔ آماری شامل ۱۴ مقاله‌ای است که بیشترین ارتباط را با موضوع پژوهش

³ Document Analysis

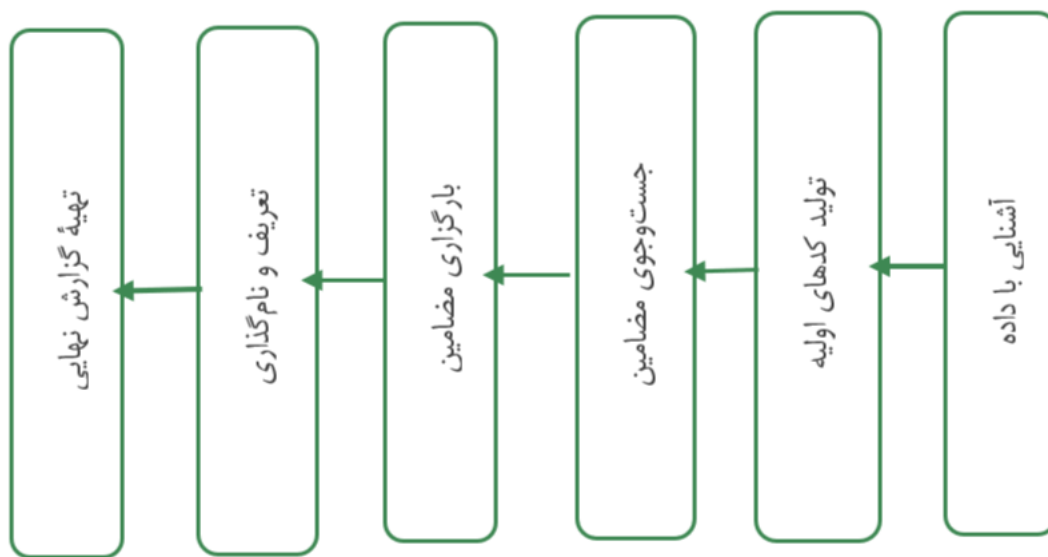
⁴ Content Analysis

¹ Secondary Data Analysis

² Systematic Review

دور از وطن استخراج شد، سپس کدها به ترتیب فرمول‌بندی شدند. روش کدگذاری داده‌ها بدین شکل است که ابتدا کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد و درنهایت، مفاهیم اولیه، مضامین پایه و مضامین اصلی مربوط به این مواد استخراج شدند. چکیده مقالات با روش تحلیل مضمون کدگذاری شدند. روند کدگذاری بدین صورت بود که ابتدا ۷۳ کد باز، ۳۴ مضمون پایه، ۷ مضمون سازمان‌دهنده و ۱ مضمون فراگیر استخراج گردید. اعتبار و روایی در پژوهش حاضر بدین صورت بود که محقق پس از اتمام فرآیند کدگذاری تم‌ها، تم‌های استخراج‌شده را به برخی از صاحب‌نظران متخصص در زمینه توسعه دریامحور قرار داده شد و مجدداً مورد بازبینی قرار گرفت و نظرات آن‌ها اعمال شد.

و ادغام متن انجام می‌شود و شش گام اصلی دارد. مرحله اول شامل آشنایی با متن، توجه به کلمات (تکراری و کلیدی)، موشکافی و دقت در متن، ایجاد کدهای اولیه و جست‌وجوی مضمون‌هاست. مرحله دوم به بررسی، مرتب‌کردن، بازبینی و نام‌گذاری مضمون‌ها و تحلیل روابط بین مضمون‌ها (به چهار شیوه قالب مضامین، ماتریس مضامین، شبکه مضامین و تحلیل مقایسه‌ای) اختصاص دارد و مرحله آخر، گزارش تحقیق با تلخیص مضامین و استخراج نمونه‌های جالب داده‌ها و مرتبط کردن نتایج تحلیل با سؤالات تحقیق پایان می‌یابد (Braun & Clarke, 2006; Moosavi viae, et al, 2020). مطابق با روش براون و کلارک (شکل ۲) ابتدا کلیه مواد، بندها و تبصره‌ها در خصوص میراث دریایی و اجتماعات

شکل ۲. مراحل تحلیل مضمون از دیدگاه براون و کلارک (2006) Braun & Clarke

توجه به اینکه مقالات فارسی پیرامون موضوع مورد بررسی که مستقیماً میراث دریایی را در ارتباط با هویت اجتماعات دور از وطن مورد بررسی قرار داده باشد، ملاحظه نشد. بنابراین تلاش شد پژوهش‌هایی که تا حدی شبیه موضوع مورد بررسی است در قالب جدول ۲ مورد بررسی قرار گیرد. در پژوهش حاضر از آنجاکه قرار بوده کل متن چکیده تحلیل شود، عین متن چکیده بدون حذف برخی اضافات ذکر شده است.

۴ یافته‌ها و بحث

در پاسخ به سؤال پژوهش ابتدا مقالات مرتبط با سؤال تحقیق یعنی «چگونه میراث دریایی به بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن در قالب گردشگری کمک می‌کند» جمع‌آوری، سپس چکیده مقالات با روش تحلیل مضمون کدگذاری شدند. در ابتدا ۷۳ کد باز، ۳۴ مضمون پایه، ۷ مضمون سازمان‌دهنده و ۱ مضمون فراگیر استخراج گردید. با

جدول ۲. خلاصه‌ای از پژوهش‌های مورد بررسی پیرامون ارتباط میراث دریایی و هویت اجتماعات دور از وطن

موضوع و نویسندگان	چکیده
به سوی چارچوب مفهومی برای گردشگری اجتماعات دور از وطن (Li et al (2019)	محققان و دست‌اندرکاران گردشگری تمایل دارند گردشگری اجتماعات دور از وطن را به‌عنوان یک بازار همگن در نظر بگیرند که نیازهای آن را می‌توان با انواع عمومی محصولات برآورده کرد. این فرض منجر به شکافی بین ابعاد مبدأ و مقصد این پدیده می‌شود که ممکن است به تجربیات بازدید نامطلوب منجر شود. در این مقاله، یک بررسی انتقادی بر طیف گسترده‌ای از تحقیقات انجام شده در مورد گردشگری اجتماعات دور از وطن، مهاجرت و بازگشت به خانه انجام دادیم و با ترکیب مضامین مهم در هر دو بعد شناسایی شده از بررسی، یک چارچوب مفهومی ارائه دادیم. این چارچوب مفهومی، دیدگاهی جامع برای محققان و مدیران مقصد برای بررسی گردشگری اجتماعات دور از وطن فراهم می‌کند. این چارچوب نشان می‌دهد که بُعد تقاضای گردشگری اجتماعات دور از وطن مربوط به ساختار جوامع اجتماعات دور از وطن است. تاریخچه مهاجرت، سطح فرهنگ‌پذیری و حس مکان افراد اجتماعات دور از وطن، انگیزه‌های آن‌ها را برای بازگشت تعیین می‌کند. بُعد مقصد شامل بحث‌هایی در مورد این موضوع است که چرا مقاصد اجتماعات دور از وطن فعلی و محصولات آن‌ها ممکن است نتوانند نیازهای انواع مختلف گردشگران را برآورده کنند. هدف ما ارائه تحلیلی جامع در مورد این است که مقاصد گردشگری اجتماعات دور از وطن چه مواردی را می‌توانند در نظر بگیرند تا نیازهای گردشگران اجتماعات دور از وطن را در برنامه‌ریزی و تدوین استراتژی‌های آینده خود برآورده کنند.
گردشگری و میراث فرهنگی ساحلی و دریایی: رابطه‌ای دوگانه (Silva et al., (2022) Ferreira da	میراث فرهنگی ساحلی و دریایی یک دارایی مهم در مناطق ساحلی است. با این حال، این میراث در معرض چندین تهدید محیط‌زیستی و انسانی قرار گرفته است. این مقاله سه منطقه ساحلی اروپا را با میراث فرهنگی ساحلی و دریایی مرتبط و مقاصد مهم گردشگری ارائه می‌دهد: ریا د آویرو (پرتغال)، جزایر کوچک (اسکاتلند، انگلستان) و مارساکسلوک (مالت). این مقاله توجه را به چالش‌های پیش روی میراث فرهنگی ساحلی و دریایی که آن‌ها با آن مواجه هستند، پویایی بین گردشگری و میراث فرهنگی ساحلی و دریایی جلب می‌کند و توصیه‌هایی برای بهره‌برداری پایدار از میراث فرهنگی ساحلی و دریایی توسط گردشگری ارائه می‌دهد. یک رویکرد مطالعه موردی مقایسه‌ای، براساس ۴۱ مصاحبه نیمه ساختاریافته با ذی‌نفعان کلیدی انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که علی‌رغم تفاوت‌های جمعیتی، اقتصادی-اجتماعی و اهمیت گردشگری در هر مکان، میراث فرهنگی ساحلی و دریایی به‌عنوان یک عنصر مهم برای در نظر گرفتن به‌عنوان مقصد گردشگری در نظر گرفته می‌شود. ذی‌نفعان، پویایی‌های اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و محیط‌زیستی بین گردشگری و میراث فرهنگی ساحلی و دریایی را با تأثیرات مثبت و منفی بر مناطق شناسایی کردند. این مطالعه دستورالعمل‌ها و توصیه‌هایی را ارائه می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان مرجعی برای تعریف یک پاسخ سیاستی مشترک برای بهره‌برداری پایدار از میراث فرهنگی ساحلی و دریایی در یک زمینه گردشگری مورد استفاده قرار گیرد.
میراث فرهنگی ساحلی و دریایی: از اتحادیه اروپا تا شرق آسیا و آمریکای لاتین (Delaney & Frangoudes (2024)	این مقاله با معرفی مجموعه‌ی ویژه‌ای از میراث فرهنگی ساحلی و دریایی، بر میراث فرهنگی مناطق ساحلی و فرهنگ‌های دریایی تمرکز دارد و خلاصه‌ای از تهدیدها و مباحث موجود در تحقیقات اخیر میراث فرهنگی، به‌ویژه پیرامون مضامین حکمرانی، تاب‌آوری، دگرگونی و قدرت (ازجمله جنسیت و حاشیه‌نشینی) ارائه می‌دهد. میراث فرهنگی یک مفهوم فوق‌العاده است: تنوع گسترده‌ای از انواع میراث (ملموس و ناملموس) را به هم متصل می‌کند و طیف وسیعی از سیاست‌های عمومی را در بر می‌گیرد. با این حال، میراث فرهنگی ساحلی و دریایی با خطرات ناشی از درگیری‌ها، خطرات محیط‌زیستی و غفلت ناشی از عدم درک و

توجه به ارزش آن مواجه است. خطرات اضافی ناشی از سیاست‌های رشد آبی دولتی و عوامل اقتصادی، میراث فرهنگی را در معرض خطر بیشتری قرار می‌دهد. از آنجایی که میراث فرهنگی به‌طور فزاینده‌ای به دلیل اهمیت اقتصادی خود در توسعه و گردشگری مورد استفاده قرار می‌گیرد - و در سیاست‌های دریایی نادیده گرفته می‌شود - درک و مفهوم‌سازی علمی بیشتری از میراث فرهنگی ساحلی و دریایی مورد نیاز است. این مجموعه ویژه گامی در جهت درک، حفاظت و استفاده بیشتر از میراث فرهنگی برای جوامع و فرهنگ ساحلی است. با این حال، با افزایش ارزش‌گذاری‌های اقتصادی، نباید فراموش کنیم که میراث فرهنگی به‌خودی‌خود دارای ارزش ذاتی است. با نگاهی به سراسر اروپا و جهان، میراث فرهنگی مردم ساحلی داستانی از نسل‌ها پیوند و وابستگی با محیط‌های ساحلی را برای ما بازگو می‌کند. چنین میراث فرهنگی به مردم حس مکان و تعلق خاطر می‌دهد و آن‌ها را به یکدیگر، گذشته و آینده‌شان پیوند می‌دهد. امیدواریم این مجموعه ویژه، حس زیبایی میراث فرهنگی ساحلی و دریایی را القا کند و الهام‌بخش کاوش و تحقیقات بیشتر پیرامون این مفهوم فوق‌العاده باشد.

جوانان مهاجر سهم منحصر به فردی در تلاش‌های حفاظت، توسعه و نگهداری میراث کشورهای مبدأ خود دارند. میراث با ارائه نقاط تماس غنی و خاطره‌انگیز با گذشته، برای جوانان مهاجر جهت تأیید مجدد حس تعلق، ایجاد هویت و تسریع توانمندسازی روانی و اجتماعی بسیار مهم است. در صورت حمایت مناسب، مشارکت جوانان مهاجر با میراث خود، پتانسیل بالایی برای نوآوری، خلاقیت و کارآفرینی در چندین بخش اقتصادی نیز ارائه می‌دهد. مرکز جهانی مهاجران اتحادیه اروپا (EUDiF)، به همراه حمایت محققان دانشگاه وینچستر (بریتانیا)، یک پروژه تحقیقاتی مبتنی بر مطالعه موردی را انجام دادند که ارتباط بین هویت جوانان مهاجر و توسعه بخش گردشگری میراث را در باربادوس، برزیل و رواندا بررسی می‌کرد. هدف، ارائه راهنمایی به اتحادیه اروپا و ذی‌نفعان دولتی و غیردولتی مربوطه در مورد نقشی بود که کارآفرینی می‌تواند در جذب، ایجاد و پرورش پیوندهای بلندمدت بین اعضای مهاجر و کشورهای مبدأ آن‌ها ایفا کند. این مطالعه موردی یکی از پنج پروژه تحقیقاتی است که چگونگی تعامل دولت‌ها را با مهاجران خود در موضوعات مختلف تجزیه و تحلیل می‌کند. این پژوهش در نقطه تلاقی تعامل مهاجران، جوانان و ایجاد شغل که همگی از اولویت‌های کلیدی اتحادیه اروپا برای توسعه پایدار هستند، قرار دارد. سال جوانان اروپا در سال ۲۰۲۲ به دنبال تسریع حمایت از کسب دانش، مهارت‌ها و شایستگی‌های جوانان برای توسعه شخصی و حرفه‌ای است، مرکز جهانی مهاجران اتحادیه اروپا که در اجماع جدید اروپایی در مورد توسعه قرار دارد، به دولت‌های کشورهای مبدأ کمک می‌کند تا با سازمان‌های مهاجران و اتحادیه اروپا به‌طور مؤثرتری تعامل و همکاری کنند تا پتانسیل توسعه مهاجران را محقق سازند. حمایت از طیف وسیعی از ذی‌نفعان برای توسعه فرصت‌ها در بخش گردشگری میراث، با تمرکز بر مشارکت جوانان مهاجر، می‌تواند به‌طور قابل توجهی به هر دوی این اهداف و فعالیت‌ها کمک کند. بخش خصوصی موتور رشد در بخش گردشگری میراث اجتماعات دور از وطن است. در حالی که اطلاعات زیادی در مورد گردشگری اجتماعات دور از وطن در حال حاضر وجود دارد، چگونگی تجربه، سازمان‌دهی و ارتباط جوانان مهاجر با میراث فرهنگی نیاز به درک بیشتری دارد. کووید-۱۹ بر لزوم یافتن راه‌های جدید برای تحریک بهبود گردشگری و توسعه روش‌های نوآورانه برای بخش میراث فرهنگی جهت دسترسی به مخاطبان جدید تأکید کرده است. توجه به نیازها، علایق و شیوه‌های ترجیحی در حال تحول برای سازمان‌دهی در میان جوانان مهاجر می‌تواند نقش مهمی ایفا کند.

کارآفرینی جوانان و گردشگری میراث: تفکر بلندمدت برای مشارکت مهاجران. درس‌هایی از رواندا، برزیل و باربادوس & Finneran & Dickinson (2022)

<p>در سطح بین‌المللی، درک مدرنی از میراث فرهنگی، از جمله میراث فرهنگی دریایی/زیرآبی (MUCH) وجود دارد - نه صرفاً به‌عنوان یک یادگار منفعل از گذشته، بلکه به‌عنوان یک محرک دگرگون‌کننده برای رشد و نوآوری پایدار. این مقاله به بررسی جایگاه میراث فرهنگی دریایی در رابطه با استراتژی‌های تخصصی‌سازی هوشمند (S3) و نقش در حال تکامل آن به‌عنوان محرک رشد پایدار، به‌ویژه در چارچوب اقتصاد آبی و استراتژی‌های تخصصی‌سازی هوشمند (S3، S4) در اروپا می‌پردازد. سپس بر زمینه یونان تمرکز می‌کند، جایی که فعالیت‌های مبتنی بر UCH، به‌ویژه فعالیت‌های چندمنظوره نرم (MU) که UCH، گردشگری غواصی و حفاظت از طبیعت را ترکیب می‌کنند، به‌ویژه در مناطق حفاظت‌شده دریایی (MPA) در حال افزایش است. با وجود علاقه روزافزون، فقدان داده‌ها، مقررات و یک استراتژی روشن برای چنین فعالیت‌هایی وجود دارد، اگرچه «استراتژی فضایی ملی (یونانی) برای فضای دریایی» (منتشرشده در سال ۲۰۲۵) پیشنهاد ترویج گردشگری غواصی کم‌اثر با ترکیب UCH را می‌دهد. این مقاله تحقیقاتی مزایا و موانع اجرای واحدهای مسکونی مبتنی بر UCH را بررسی می‌کند و استفاده از برنامه‌ریزی فضایی دریایی (MSP) را برای پرداختن به چالش‌های مربوطه توصیه می‌کند. این مقاله پیشنهاد می‌کند که ادغام UCH با حفاظت از طبیعت و گردشگری غواصی در واحدهای مسکونی نرم می‌تواند از طریق ایجاد تعادل بین اهداف فرهنگی، محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی و تقویت نوآوری از طریق S3/S4 در سطح منطقه‌ای، از یک اقتصاد آبی پایدار پشتیبانی کند.</p>	<p>بهره‌گیری از میراث فرهنگی دریایی برای پیشبرد استراتژی‌های تخصصی‌سازی هوشمند: پرورش نوآوری، اقتصاد آبی و توسعه پایدار (Kyvelou et al., 2025)</p>
<p>هدف از این پژوهش، شناسایی و تحلیل اهمیت - عملکرد عوامل مؤثر بر گردشگری دریایی در بندر خرمشهر است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی - اکتشافی و از نوع پژوهش ترکیبی است. پس از شناسایی عوامل با استفاده از تحقیقات گذشته و مصاحبه با خبرگان (مصاحبه‌شوندگان نهایی، ۵ نفر)، دو پرسش‌نامه برای پژوهش طراحی شد. برای پرسش‌نامه اول (پرسش‌نامه فاکتورگیری)، جامعه آماری پژوهش، گردشگرانی بودند که در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۶ از خرمشهر بازدید کردند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شد که به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. برای پاسخ به پرسش‌نامه دوم اهمیت - عملکرد، ۷ گردشگر به روش قضاوتی انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و Excel تجزیه و تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان داد که پنج متغیر امکانات رفاهی - خدماتی، عوامل ایمنی و امنیتی، عوامل اجتماعی - فرهنگی، امکانات و جاذبه‌های گردشگری و عوامل ترافیکی و دسترسی بر بهبود گردشگری دریایی تأثیر می‌گذارند. همچنین، تحلیل اهمیت - عملکرد نشان داد که دو عامل امکانات و جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی - خدماتی از عواملی هستند که باید در بندر خرمشهر مورد توجه قرار گیرند.</p>	<p>شناسایی و تحلیل عملکرد - اهمیت عوامل مؤثر بر گردشگری دریایی (مطالعه موردی: بندر خرمشهر) (Nazarpouri et al (2020)</p>
<p>میان باستان‌شناسی و گردشگری فرهنگی و حوزه‌های مرتبط، ارتباط تنگاتنگ و تعامل دوسویه وجود دارد. باستان‌شناسی به‌عنوان یک رشته کارکردگرایانه با فعالیت‌های خیره‌کننده‌ای؛ شناختی ارزشمند از زندگی گذشته و آداب و رسوم به دست می‌دهد، همچنین با کاوش‌های باستان‌شناسی گذشته را بازسازی می‌کند و احساس جامعه را درباره میراث باستانی برمی‌انگیزد. باستان‌شناسی به موازات پژوهش و فعالیت‌های تخصصی خود، ویژگی‌های متعدد اعم از مناطق قدیمی و باستانی، قومیت‌ها، سنت‌های فرهنگی، دست ساخته‌های هنری و اقلیم و زیست بوم متنوع ایران را جهت جذب گردشگر معرفی می‌کند. باستان‌شناسی علاوه بر ایجاد انگیزه و معرفی زمینه‌های جذب گردشگر، می‌تواند زمینه را برای مشارکت نهادهای دولتی و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، جهت ارائه تسهیلات و احیاء</p>	<p>بررسی تأثیرات پژوهش‌های باستان‌شناسی و علوم وابسته به میراث فرهنگی در توسعه گردشگری فرهنگی (Davari & Aladdin(2017)</p>

<p>ابعاد تاریخی- فرهنگی مهیا کند. با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی متنوع و خاص کشور ایران، می‌توان صنعت گردشگری را به‌عنوان یک اقتصاد غیرنفتی جایگزین مناسبی برای اقتصاد وابسته به نفت دانست. با رونق و ارائه تسهیلات به این صنعت و علوم وابسته به آن از جمله: باستان‌شناسی که در این مقاله به کاربرد آن در جذب گردشگر پرداخته شده است، مرمت و احیاء بافت‌های تاریخی، مردم‌شناسی، زبان‌شناسی، هنرهای سنتی و دیگر علوم وابسته، می‌توان بستر مناسبی جهت رشد و توسعه اقتصادی و به همراه آن توسعه اجتماعی و علمی را در سطح منطقه و جهان برای جامعه ایران فراهم کرد.</p>	
<p>مصرف محصولات و خدمات گردشگری میراث فرهنگی هم توسط ساکنان آن کشور و هم توسط افراد غیرمقیم، مانند اعضای اجتماعات دور از وطن و همچنین گردشگران خارجی که هیچ ارتباط خونی یا عاطفی با رومانی ندارند، پشتیبانی می‌شود. در این مقاله، مدل مصرف مصرف‌کننده گردشگری فرهنگی اعضای اجتماعات دور از وطن با تأکید بر نمایندگان نسل هزاره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. پیشرفت فناوری تأثیر قابل توجهی بر ارتقاء دارایی‌های ملموس و ناملموس خاص منطقه دارد و ارزش‌گذاری میراث فرهنگی به افزایش دانش در مورد عناصر میراث و توسعه اقتصادی و اجتماعی منطقه مورد نظر کمک می‌کند. این تحقیق براساس اطلاعات مربوط به میراث فرهنگی بوکووینا و ترانسیلوانیا جنوبی انجام شده است. نتایج این واقعیت را برجسته می‌کند که اجتماعات دور از وطن نقش مهمی در فرآیند مصرف و ارتقاء میراث فرهنگی ایفا می‌کند.</p>	<p>نقش مهاجران در ترویج گردشگری برای ارزش‌گذاری میراث فرهنگی. مطالعه موردی رومانی (Enache Oana Andreea, 2019)</p>
<p>در سراسر جهان، حدود ۴۰ میلیون نفر ادعا می‌کنند که تبار اسکاتلندی دارند. هر ساله هزاران نفر از اعضای جامعه مهاجران اسکاتلندی به سرزمین مادری خیالی خود سفر می‌کنند. آن‌ها به اسکاتلند می‌آیند تا فرهنگ اجداد خود را تجربه کنند و در مکان‌هایی که اجدادشان در آنجا قدم زده‌اند، قدم بزنند. آن‌ها به اسکاتلند می‌آیند؛ زیرا مانند بسیاری از جمعیت‌های مهاجر در سراسر جهان، تصور می‌کنند که خانه آن‌ها جایی غیر از محل سکونتشان است و برای ارتباط با ریشه‌های خود سفر می‌کنند. البته اسکاتلند تنها کشوری نیست که سنت قوی گردشگری ریشه‌ای دارد. سفرهای میراث فرهنگی که در آن شرکت‌کنندگان به دنبال تجربه‌ای تجسم‌یافته از فرهنگ و ارتباط هستند، بخشی از جذابیت جهانی رو به رشد میراث و تبارشناسی است. ملت‌هایی با تاریخچه مهاجرت قابل توجه، از جمله اسرائیل و چین، مانند اسکاتلند، قدرت ذاتی جوامع جهانی خود را تشخیص داده‌اند و به‌طور فعال برنامه‌های گردشگری میراث را ترویج می‌دهند.</p> <p>گردشگران ریشه‌ای در این زمینه‌های ملی مختلف، که از سنت‌های قومی و تاریخچه‌های مهاجرت متمایزی می‌آیند، با رابطه هویتی خود با سرزمین مادری به‌عنوان یک مکان متحد می‌شوند. به گفته پل باسو، سرزمین مادری «در مرکز آگاهی اجتماعات دور از وطن قرار دارد و آن را از نظر مکانی و زمانی تثبیت می‌کند». برخلاف برخی از جمعیت‌های اجتماعات دور از وطن، اکثر اسکاتلندی‌های جهان چندین نسل از فرآیند مهاجرت فاصله گرفته‌اند (اگر اصلاً ارتباط تبارشناختی ملموسی داشته باشند)، بنابراین هیچ تجربه دست اولی از مکان ندارند. بنابراین، آن‌ها به‌صورت تخیلی اسکاتلند را از طریق سنت‌های خانوادگی، فرهنگ مادی و جامعه و تجمعات قبیله‌ای می‌سازند. اسکاتلند به‌صورت نوستالژیک به‌عنوان مکانی با تاریخ زنده و سرزمینی گمشده در زمان، یا به قول جی. ام. ترولیان، «نقطه‌ای آشنا از زمین» که آن‌ها را به نسل‌های گذشته متصل می‌کند، تصور می‌شود. اسکاتلند خیالی تحت سلطه یک منظره رمانتیک کوهستانی است که با تصاویر قبیله‌ها، قلعه‌ها، تارتان و نی‌انبان مشخص می‌شود. رابطه خود فرد با آن</p>	<p>مواجهه با میراث خیالی: گردشگری ریشه‌ها و مهاجران اسکاتلندی (Paul Tawny, 2017)</p>

<p>فضا از طریق روایت‌هایی از کلیرنس مفهوم‌سازی می‌شود که ممکن است پایه و اساس بسیار کمی در درک تاریخی آکادمیک از گذشته اسکاتلند داشته باشد.</p>	
<p>مناطق ساحلی از نظر تاریخی غنی از مناظر زمینی/دریایی منحصربه‌فرد، آثار باستانی ملموس و میراث فرهنگی ناملموس هستند. میراث فرهنگی ساحلی و دریایی (CMCH) با شرایط محدودکننده مختلف دریا و ساحل - چه ژئوفیزیکی و چه اجتماعی - دست و پنجه نرم می‌کند که ما آن‌ها را برای شناسایی خطرات و تهدیدهای مدیریت پایدار آن ترسیم می‌کنیم. در پاسخ به درخواست‌ها برای ادغام بیشتر میراث فرهنگی ساحلی و دریایی به نام توسعه منطقه‌ای و رشد آبی، ما یک چارچوب مفهومی را به‌عنوان وسیله‌ای برای شناسایی خطرات و مدیریت پایدار میراث فرهنگی ساحلی و دریایی پیشنهاد می‌کنیم. ما مفاهیم جوامع معنایی و جوامع مشارکتی را برای پرداختن به چگونگی ایجاد و رقابت میراث فرهنگی ساحلی و دریایی و شناسایی ملاحظات کلیدی برای مدیریت آن توسعه می‌دهیم. این مقاله با تکیه بر نظریه‌های فضا، مکان و هویت، جوامع معنایی را می‌سازد تا فرصت‌های مختلف و همچنین تنش‌ها در حفظ میراث فرهنگی و پرورش شرکت‌های وابسته به‌عنوان بخشی از استراتژی‌های توسعه منطقه‌ای گسترده‌تر را شرح دهد. این مقاله با تکیه بر این درک از مکان و هویت در درجات شمول/انحصار، از ادبیات مربوط به حکمرانی مشورتی و مشارکتی که به‌عنوان جوامع مشارکتی چارچوب‌بندی شده‌اند، بهره می‌برند. این دو مفهوم، واژگانی را برای مدیران فراهم می‌کنند تا به درخواست‌ها برای ارتقاء میراث فرهنگی ساحلی و دریایی پاسخ دهند و استراتژی‌های مدیریتی و حاکمیتی مناسب را براساس اهداف سیاستی و اراده جوامع معنایی بالقوه چندگانه تعیین کنند.</p>	<p>مفهوم‌سازی میراث فرهنگی ساحلی و دریایی از طریق جوامع معنادار و مشارکتی، Ounanian, et al (2021)</p>
<p>این مقدمه، زمینه را برای تعامل انتقادی‌تر با اقیانوس‌ها و امور دریایی در چارچوب نظریه میراث انتقادی فراهم می‌کند. ما یک دستور کار تحقیقاتی را ارائه می‌دهیم که آگاهانه‌تر حوزه‌های آبی را در مباحث مربوط به حفاظت، حاکمیت، حکومت، قدرت دولت و سیاست حافظه در اولویت قرار می‌دهد. در زمینه‌سازی برای مقالات بعدی، جغرافیای اقیانوسی و میراث دریایی را به‌عنوان عرصه‌هایی با بار سیاسی و فرهنگی به تصویر می‌کشیم تا استدلال کنیم که اقیانوس‌ها به هیچ وجه فضاهای خنثی یا برابری‌طلب فرهنگی نیستند و تابع سلسله‌مراتب تحمیلی انسان و هستی‌شناسی‌های رقیب هستند. ما تعامل پویا بین قلمروهای دریایی و دریایی را بررسی می‌کنیم تا درک متعارف از فضا، قلمرو و مالکیت را به چالش بکشیم و از رویکردی بازاندیشانه به میراث حمایت می‌کنیم که نقش محوری اقیانوس را در شکل‌دهی به تاریخ و فرهنگ بشر به رسمیت می‌شناسد.</p>	<p>مقدمه: نظریه‌پردازی میراث برای دریاها Roszko (2024)</p>
<p>گردشگری اجدادی در اسکاتلند، بخشی از بازار گردشگری میراث که به شخصی‌سازی مصرف‌کننده حساس است، تمایلات خاصی به سمت تجربیات مشترک فرآیندمحور دارد. این تجربیات در دسته‌های موجود از مفاهیم اصالت مبتنی بر شیء و وجودی در کنار دسته نوظهوری از «گذشته با تصور اصیل» رخ می‌دهند. مورد اخیر، تعامل پیچیده‌ای را بین اعتبارسنجی تجربی تأیید شده توسط متخصصان، اسناد و مکان‌ها و روایت‌های عمیقاً پذیرفته شده و با تصور اصیل از «خانه» آشکار می‌کند. این روایت‌ها که در طول قرن‌ها در میان مهاجران شکل گرفته‌اند، فرآیندهای جدیدی را به سمت اصالت در گردشگری هدایت می‌کنند. ما ۳۱ مصاحبه در ۲۷ مکان در سراسر اسکاتلند با موزه‌داران، بایگانی‌کنندگان و داوطلبان انجام دادیم تا این مفاهیم اصالت را در بافت گردشگری اجدادی بررسی کنیم.</p>	<p>اجتماعات دور از وطن، اصالت و گذشته خیالی Bryce (2017)</p>
<p>با نزدیک شدن به پایان دهه بین‌المللی سازمان ملل متحد برای مردم آفریقایی‌تبار (۲۰۱۵-۲۰۲۴)، از نویسندگان همکار دعوت شد تا مقالاتی را برای تکمیل ارکان آن بنویسند: به رسمیت شناختن، عدالت و توسعه. درحالی‌که مقالات در حال نگارش</p>	<p>معرفی تحرکات و میراث آفریقایی در اقیانوس هند - جهان Jayasuriya (2025)</p>

<p>بودند، سازمان ملل متحد دههٔ دوم را تصویب کرد که در آن کارهایی که باید برای رسیدگی به حقوق کامل بشر مردم آفریقایی‌تبار تکمیل می‌شدند، به رسمیت شناخته می‌شدند. به رسمیت شناختن مردم آفریقایی‌تبار در جهان اقیانوس هند که ناشی از مهاجرت اجباری است، بخش مهمی از تحقق عدالت است. با ورود به دومین دههٔ بین‌المللی مردم آفریقایی‌تبار (۲۰۳۴-۲۰۲۵)، ساختن شناخت ما از مهاجرت‌های آفریقایی ادامه دارد.</p>	
<p>باستان‌شناسی و میراث اجتماعات دور از وطن آفریقایی-آتلانتیک موضوعی است که به‌طور گسترده در ادبیات دانشگاهی پوشش داده شده است. تجربهٔ آفریقایی‌های برده و آزاد شده در قارهٔ آمریکا (در درجهٔ اول) از طریق بررسی روستاهای کشتزار، محیط‌های شهری، مکان‌های دفن و جوامع آزاد شده به‌خوبی مورد مطالعه قرار گرفته است. با این حال، اشتباه است که این چارچوب را به‌عنوان یک «روایت کلان اجتماعات دور از وطن آفریقایی-آتلانتیکی» فراگیر و یکپارچه ببینیم؛ زیرا در این فرآیند مهاجرت اجباری و خشونت‌آمیز، تصویر ظریف‌تری از بسیاری از میراث‌ها، جنبش‌ها و جابه‌جایی‌های پنهان جوامع اجتماعات دور از وطن‌های اواخر استعمار و پس از استعمار پدیدار می‌شود. ما استدلال می‌کنیم که میراث‌های پنهان این «اجتماعات دور از وطن چندگانهٔ آفریقایی» نیازمند توجه است. این مقاله با تکیه بر کار میراث جامعه‌ای متمرکز بر اجتماعات دور از وطن، دو مطالعهٔ موردی متمایز را بررسی می‌کند: زمینهٔ درون آمریکایی (جوامع «کارائیب سیاه» گاریفونا در سنت وینسنت، بلیز و نیویورک) و جوامع آفریقایی بازگشته به غرب آفریقا (کریو در سیرالئون). این دو مطالعهٔ موردی، مطالب زیادی در مورد تفکر در مورد بقا و بازسازی هویت‌های مهاجران آفریقایی و تأکید بر نقش گردشگری اجتماعی متمرکز بر میراث در دنیای پساکرونا در دههٔ ۲۰۲۰ ارائه می‌دهند.</p>	<p>ریشه‌های درهم‌تنیده. میراث و هویت در «اجتماعات دور از وطن چندگانه^۱» آفریقایی: مطالعات موردی جامعه برای سال ۲۰۲۰. Finneran & Sarpong(2025)</p>

انتخاب این بازه زمانی آن است که مقالات مرتبط با موضوع پژوهش، به‌ویژه در میان پژوهش‌های بین-المللی، در این بازهٔ زمانی به نسبت سال‌های قبل بسیار بیشتر بوده است.

در جدول ۲ تلاش شد به جامعهٔ آماری پژوهش که مقالات مرتبط با هویت دریایی و اجتماعات دور از وطن است اشاره شود. این مقالات در یک بازهٔ زمانی محدود (۲۰۲۵-۲۰۱۷) ارائه شده است. دلیل

^۱ شبکه‌ها یا اجتماعات اجتماعات دور از وطن میانی که بین سطح کلان (macro) و خرد (micro) قرار می‌گیرند.

جدول ۳. تحلیل مضامین مرتبط با پژوهش‌های میراث دریایی و اجتماعات دور از وطن

مضامین فراگیر	مضامین سازمان-دهنده	مضامین پایه	کدهای اولیه
نقش میراث دریایی در بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن	میراث دریایی و ساحلی به‌عنوان منبع هویت‌سازی اجتماعات دور از وطن	ارزش تاریخی، فرهنگی و نمادین مناطق ساحلی و دریایی / نقش دریا در تاریخ‌مندی اجتماعات دور از وطن (بردگی، تبعید، جابه‌جایی، بازگشت) / میراث پنهان و چندلایه اجتماعات دور از وطن / پیوند مکان، حافظه و هویت / باستان‌شناسی دریایی و نقش آن در بازنمایی گذشته / تفاوت میان هویت تخیلی و واقعیت تاریخی	بازاریابی و درک نادرست بازار اجتماعات دور از وطن، شکاف بین مبدأ و مقصد و تجربه گردشگر، چارچوب مفهومی و کاربرد آن، ابعاد تقاضا و مقصد در گردشگری اجتماعات دور از وطن، توصیه‌های راهبردی برای برنامه‌ریزی گردشگری اهمیت و ارزش میراث فرهنگی ساحلی و دریایی، تهدیدها و چالش‌ها، پویایی گردشگری و میراث، روش تحقیق و نمونه‌ها، راهبردها و توصیه‌ها تمرکز و اهمیت میراث فرهنگی ساحلی و دریایی، تهدیدها و آسیب‌پذیری‌ها، ابعاد اجتماعی و فرهنگی میراث، حکمرانی، تاب‌آوری و قدرت، ارزش و بهره‌برداری پایدار نقش جوانان مهاجر در میراث و گردشگری، مطالعات و سیاست‌ها، توسعه پایدار و فرصت‌های اقتصادی، نیاز به پژوهش و نوآوری درک مدرن از میراث فرهنگی دریایی، پیوند میراث فرهنگی دریایی با استراتژی‌های تخصصی‌سازی هوشمند، زمینه یونان، چالش‌ها، سیاست‌های ملی
	گردشگری میراثی و ریشه‌های به‌عنوان ابزار بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن	تجربه‌محور و شخصی‌سازی بودن سفرهای اجدادی / بازگشت نمادین به سرزمین مادری / روایت‌پردازی، نوستالژی و بازآفرینی گذشته / نقش گردشگری در معنا بخشی به هویت / بازنمایی فرهنگی (موسیقی، آیین‌ها، روایت‌های دریایی) / تعامل میان اصالت تاریخی و گذشته تخیلی	نقش جوانان مهاجر در میراث و گردشگری، مطالعات و سیاست‌ها، توسعه پایدار و فرصت‌های اقتصادی، نیاز به پژوهش و نوآوری درک مدرن از میراث فرهنگی دریایی، پیوند میراث فرهنگی دریایی با استراتژی‌های تخصصی‌سازی هوشمند، زمینه یونان، چالش‌ها، سیاست‌های ملی
	آسیب‌پذیری‌ها در مدیریت میراث و گردشگری	بازاریابی اشتباه بازار اجتماعات دور از وطن / شکاف بین مقصد و تجربه گردشگر / تهدیدات طبیعی و انسانی برای میراث ساحلی / آسیب‌پذیری‌های جوامع ساحلی / تفاوت میان تصورات اجتماعات دور از وطن و واقعیت‌های مقصد	توسعه و بهبود گردشگری دریایی در بندر خرمشهر، عوامل مؤثر بر کیفیت تجربه گردشگران، ضرورت تمرکز بر اولویت‌های بهبود، استفاده از روش تحقیق ترکیبی برای تحلیل جامع، نقش گردشگران به‌عنوان منبع داده معتبر، تأثیر متغیرهای زیرساختی و اجتماعی بر توسعه گردشگری ارتباط ساختاری و کارکردی باستان‌شناسی با گردشگری فرهنگی، نقش باستان‌شناسی در بازنمایی و احیای گذشته، باستان‌شناسی به‌عنوان منبع تولید جاذبه‌های گردشگری، کارکردهای توسعه‌محور باستان‌شناسی در اقتصاد گردشگری، گردشگری به‌عنوان راهبرد اقتصاد غیرنفتی، نقش
	حکمرانی، مشارکت و سیاست‌گذاری در میراث دریایی	حکمرانی مشارکتی در مدیریت میراث ساحلی / نقش ذی‌نفعان محلی و جوامع اجتماعات دور از وطن / سیاست‌های ملی و محلی / چندلایه بودن سیاسی اقیانوس‌ها / اولویت‌گذاری سیاست در حوزه میراث دریایی	توسعه منطقه‌ای و رشد آبی / فرصت‌های اقتصادی برای جوامع ساحلی / نقش گردشگران به‌عنوان منبع داده معتبر / تأثیر زیرساخت‌ها، خدمات و کیفیت تجربه / توسعه پایدار گردشگری دریایی
	اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار	رفتار مصرف فرهنگی نسل هزاره اجتماعات دور از وطن / استفاده از فناوری در ترویج و ارزش‌گذاری میراث / نقش جوانان مهاجر در نوآوری و انتقال میراث / تنوع گروه‌های مصرف‌کننده میراث	
	جامعه، نسل‌ها و نقش فناوری		

	<p>چارچوب‌های مفهومی و روش‌شناسی مطالعه میراث و گردشگری</p>	<p>چارچوب مفهومی گردشگری اجتماعات دور از وطن / روش‌های ترکیبی در مطالعه گردشگری دریایی / باستان‌شناسی، مردم‌نگاری و مصاحبه / نیاز به پژوهش‌های میان‌رشته‌ای</p>	<p>میان‌رشته‌ای علوم انسانی و هنری در توسعه گردشگری فرهنگی تنوع گروه‌های مصرف‌کننده میراث فرهنگی، رفتار مصرف فرهنگی اجتماعات دور از وطن نسل هزاره، کارکرد فناوری در ترویج و ارزش‌گذاری میراث فرهنگی، پیامدهای ارزش‌گذاری و به‌کارگیری میراث فرهنگی، ویژگی‌های منطقه‌ای مطالعه موردی میراث فرهنگی، سهم اجتماعات دور از وطن در مصرف و ترویج میراث فرهنگی احساس تعلق و بازگشت نمادین اجتماعات دور از وطن به سرزمین مادری، گسترش جهانی گردشگری ریشه‌ای و میراث فرهنگی، هویت اجتماعات دور از وطن و معنابخشی سفر به سرزمین مادری، بازآفرینی نوستالژیک و تخیلی سرزمین مادری در ذهن اجتماعات دور از وطن، نمادپردازی فرهنگی و تصویر رمانتیک سرزمین مادری، تفاوت میان هویت تخیلی و واقعیت تاریخی در تجربه گردشگری ریشه‌ای ارزش‌های تاریخی و فرهنگی مناطق ساحلی، مخاطرات و تهدیدات مدیریت پایدار میراث ساحلی و دریایی، نقش میراث دریایی در توسعه منطقه‌ای و رشد آبی، چارچوب مفهومی مدیریت پایدار میراث ساحلی و دریایی، هویت‌سازی، معنابخشی و رقابت اجتماعی پیرامون میراث دریایی، حکمرانی مشارکتی و نقش ذی‌نفعان در مدیریت میراث ساحلی، پیوند مکان، هویت و سیاست‌گذاری در فرآیند مدیریت رویکرد انتقادی به اقیانوس‌ها و میراث دریایی، اولویت‌گذاری پژوهشی در حوزه حکمرانی و سیاست میراث دریایی، سیاسی بودن و چندلایه‌بودن معناهای فرهنگی اقیانوس، بازانديشی در مفاهیم فضا، قلمرو و مالکیت دریایی، اهمیت اقیانوس در تاریخ‌مندی و فرهنگ‌سازی بشر ماهیت شخصی‌سازی‌شده و تجربه‌محور گردشگری اجدادی، تنوع مفهومی در ساخت و تجربه اصالت،</p>
--	---	---	---

			پیچیدگی تعامل بین اصالت تاریخی و گذشته تخیلی، نقش روایت‌های اجتماعات دور از وطن در بازتولید گذشته و اصالت، روش تحقیق مبتنی بر مصاحبه و مشارکت حرفه‌ای‌ها و داوطلبان میراث دهه بین‌المللی مردم آفریقایی تبار، فراخوان علمی و پژوهشی، حقوق بشر، مهاجرت اجباری، هویت و به رسمیت‌شناسی، عدالت تاریخی، توسعه اجتماعی، جهان اقیانوس هند، تداوم تحقیقات در دهه دوم میراث پنهان و لایه‌مند اجتماعات دور از وطن، نقش مکان‌های جغرافیایی - دریایی، جامعه، فرهنگ و هویت، گردشگری میراثی به‌عنوان ابزار بازنمایی
--	--	--	--

یافته‌های حاصل از کدگذاری مقالات مرتبط با میراث دریایی و هویت اجتماعات دور از وطن نشان داد مضمون پایه «میراث دریایی و ساحلی به‌عنوان منبع هویت‌سازی اجتماعات دور از وطن» بر این ایده استوار است که اجتماعات دور از وطن، گذشته و هویت جمعی خود را نه فقط از طریق خاطرات خانوادگی یا روایت‌های قومی، بلکه از رهگذر ارتباط عمیق با دریا و فضاهاى ساحلی بازسازی و بازتعریف می‌کنند. در این نگاه، مناطق دریایی و ساحلی واجد ارزش‌های تاریخی، فرهنگی و نمادین‌اند که می‌توانند احساس تعلق، ریشه‌مندی و تداوم فرهنگی را در میان اعضای اجتماعات دور از وطن تقویت کنند.

همان‌طور که چکیده مقالات نشان دادند، از منظر تاریخی، دریا به‌عنوان فضای تجربه بردگی، تبعید، مهاجرت اجباری، جابه‌جایی و حتی بازگشت، نقش مهمی در شکل‌گیری حافظه جمعی اجتماعات دور از وطن داشته است. بسیاری از لایه‌های این تجربه در قالب میراث پنهان یا چندلایه باقی مانده و از طریق روایت‌های شفاهی، نشانه‌های فرهنگی یا حتی بقایای باستان‌شناختی در بستر دریا قابل بازیابی‌اند.

در پژوهش حاضر مضامین سازمان‌دهنده در قالب مضامینی چون: میراث دریایی و ساحلی به‌عنوان منبع هویت‌سازی اجتماعات دور از وطن، گردشگری میراثی و ریشه‌ای به‌عنوان ابزار بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن، شکاف‌ها، چالش‌ها و آسیب‌پذیری‌ها در مدیریت میراث و گردشگری، حکمرانی، مشارکت و سیاست‌گذاری در میراث دریایی، اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار، جامعه، نسل‌ها و نقش فناوری، چارچوب‌های مفهومی و روش‌شناسی مطالعه میراث و گردشگری شکل گرفتند و مضمون فراگیر نقش میراث دریایی در بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن استخراج شد.

مضمون پایه میراث دریایی و ساحلی به‌عنوان منبع هویت‌سازی نقش میراث دریایی در بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن در قالب مضامینی چون: ارزش تاریخی، فرهنگی و نمادین مناطق ساحلی و دریایی، نقش دریا در تاریخ‌مندی اجتماعات دور از وطن (بردگی، تبعید، جابه‌جایی، بازگشت)، میراث پنهان و چندلایه اجتماعات دور از وطن، پیوند مکان، حافظه و هویت، باستان‌شناسی دریایی و نقش آن در بازنمایی گذشته و تفاوت میان هویت تخیلی و واقعیت تاریخی استخراج گردید.

نسلی ایفا می‌کنند. در بسیاری از متون، تأکید شده که بازنمایی‌های فرهنگی و آیینی، به‌ویژه موسیقی و روایت‌های شفاهی، به‌عنوان واسطه‌های احساسی عمل کرده و امکان فهمی چندلایه از گذشته را فراهم می‌کنند. علاوه بر این، تعامل میان اصالت تاریخی و گذشته بازآفرینی‌شده نشان می‌دهد که اجتماعات دور از وطن لزوماً به‌دنبال واقعیت تاریخی دقیق نیست، بلکه تجربه‌ای معنادار و سازگار با نیازهای هویتی خود را می‌آفرینند. مجموع این یافته‌ها بیان‌گر آن است که گردشگری ریشه‌ای عرصه‌ای برای گفت‌وگوی میان ذهنیت مهاجر، تاریخ فرهنگی و نیاز به تداوم هویتی است.

مضمون اصلی شکاف‌ها، چالش‌ها و آسیب‌پذیری‌ها در مدیریت میراث و گردشگری دارای پنج مضمون می‌باشد. این مضامین پایه شامل: بازاریابی اشتباه بازار اجتماعات دور از وطن / شکاف بین مقصد و تجربه گردشگر / تهدیدات طبیعی و انسانی برای میراث ساحلی / آسیب‌پذیری‌های جوامع ساحلی / تفاوت میان تصورات اجتماعات دور از وطن و واقعیت‌های مقصد می‌باشند. نتایج حاصل از تحلیل مضمون نشان داد که مجموعه‌ای از ناهماهنگی‌ها و شکنندگی‌های ساختاری بر کیفیت تجربه گردشگران اجتماعات دور از وطن و همچنین بر حفاظت از میراث ساحلی تأثیر می‌گذارد. یافته‌ها بیان‌گر آن است که بازاریابی نادرست و کلیشه‌ای، انتظاراتی غیرواقعی در میان اجتماعات دور از وطن ایجاد کرده و فاصله‌ای معنادار میان تصویر مقصد و تجربه واقعی آن پدید می‌آورد. علاوه بر این، شکاف میان برنامه‌ریزی مقصد و نیازهای احساسی و هویتی گردشگران، رضایت سفرهای ریشه‌ای را کاهش داده و مانع از تحقق تجربه‌ای اصیل می‌شود. تهدیدات طبیعی و انسانی - از فرسایش سواحل تا توسعه نامتوازن - نیز پایداری میراث ساحلی را با چالش مواجه کرده و آسیب‌پذیری جوامع میزبان را افزایش می‌دهد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که این جوامع غالباً با محدودیت‌های اقتصادی، ضعف زیرساختی و کمبود

در این میان، پیوند میان مکان، حافظه و هویت اهمیت می‌یابد؛ زیرا فضاهای ساحلی برای اجتماعات دور از وطن تنها یک موقعیت جغرافیایی نیستند، بلکه به‌منزله «سرزمین‌های خاطره» عمل می‌کنند، جایی که گذشته، رنج‌ها و امیدهای جمعی معنا می‌یابد. در این چارچوب، باستان‌شناسی دریایی نیز می‌تواند با آشکارکردن اسناد و شواهد عینی از گذشته، در بازنمایی دقیق‌تر و مستندتر تاریخ نقش‌آفرین باشد و مرز میان هویت تخیلی (هویتی) که در روایت‌های فرهنگی بازآفرینی می‌شود و واقعیت تاریخی را روشن‌تر کند. در مجموع، این مضمون نشان می‌دهد که میراث دریایی نه‌تنها بخشی از گذشته یک جامعه، بلکه ابزاری برای بازسازی هویت، تقویت پیوند با ریشه‌ها و ایجاد ظرفیت‌های جدید برای گردشگری فرهنگی و هویتی در میان اجتماعات دور از وطن است.

مضمون اصلی گردشگری میراثی و ریشه‌ای به‌عنوان ابزار بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن، دارای شش مضمون می‌باشد. این مضامین پایه شامل: تجربه‌محور و شخصی‌سازی‌شده بودن سفرهای اجدادی، بازگشت نمادین به سرزمین مادری، روایت‌پردازی، نوستالژی و بازآفرینی گذشته، نقش گردشگری در معنابخشی به هویت، بازنمایی فرهنگی (موسیقی، آیین‌ها، روایت‌های دریایی)، تعامل میان اصالت تاریخی و گذشته تخیلی؛ می‌باشند. تحلیل مضمون حاصل از چکیده مقالات مرتبط با موضوع نشان داد که گردشگری میراثی و ریشه‌ای برای اجتماعات دور از وطن نه‌تنها ابزاری برای بازدید از «گذشته» است، بلکه فرآیندی فعال و پویا برای ساختن «حال» و «آینده» هویتی به‌شمار می‌رود. یافته‌ها نشان می‌دهد که این نوع گردشگری با برانگیختن احساس تعلق، بازخوانی خاطرات موروثی و خلق تجربه‌های احساسی عمیق، زمینه‌سازی پیوندهای گسسته با سرزمین مادری را فراهم می‌کند. همچنین، سفرهای ریشه‌ای نقش مهمی در احیای روایت‌های خانوادگی، بازتعریف خود در نسبت با فرهنگ مبدأ و ایجاد حس پیوستگی

گردشگران به‌عنوان منبع داده معتبر/ تأثیر زیرساخت‌ها، خدمات و کیفیت تجربه/ توسعه پایدار گردشگری دریایی بررسی شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که پیوند میان اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار دریایی تنها در صورتی تقویت می‌شود که ظرفیت‌های اقتصادی با ملاحظات محیط زیستی و اجتماعی در هم تنیده شوند. تحلیل مضامین بیان‌گر آن است که توسعه منطقه‌ای و رشد آبی می‌تواند فرصت‌های شغلی و درآمدی تازه‌ای برای جوامع ساحلی ایجاد کند، اما این فرصت‌ها نیازمند مدیریت آگاهانه و زیرساخت‌های کارآمد هستند. همچنین، گردشگران - به‌ویژه گردشگران اجتماعات دور از وطن- می‌توانند به‌عنوان منبع داده معتبر برای شناخت نیازها، ترجیحات و چالش‌های مقصد عمل کنند و اطلاعات آنان در بهبود برنامه‌ریزی گردشگری نقش بسزایی دارد. نتایج نشان می‌دهد که کیفیت زیرساخت‌ها و خدمات، تعیین‌کننده تجربه مثبت گردشگران بوده و به تقویت چرخه اقتصادی مقصد کمک می‌کند. افزون بر این، توسعه پایدار گردشگری دریایی زمانی محقق می‌شود که بهره‌برداری اقتصادی با حفاظت از اکوسیستم‌های ساحلی و دریا محوریت یابد. مجموع این یافته‌ها بیان‌گر آن است که اتخاذ رویکردی یکپارچه، مشارکت‌محور و بلندمدت می‌تواند به شکل‌گیری الگوی پایدار و سودمند برای گردشگری دریایی منجر شود.

جامعه، نسل‌ها و نقش فناوری از دیگر مضامین اصلی پژوهش حاضر بود که در قالب مضامینی چون: رفتار مصرف فرهنگی نسل هزاره اجتماعات دور از وطن / استفاده از فناوری در ترویج و ارزش‌گذاری میراث / نقش جوانان مهاجر در نوآوری و انتقال میراث/ تنوع گروه‌های مصرف‌کننده میراث خود را نشان داد، تحلیل مضمون حاصل از چکیده مقالات به‌طور مشخصی نشان داد که درک میراث دریایی و شیوه مصرف فرهنگی آن میان نسل‌های مختلف اجتماعات دور از وطن، به‌ویژه نسل هزاره، دستخوش تغییرات معناداری شده است. نسل‌های

ظرفیت مدیریتی روبه‌رو هستند و همین امر توان آن‌ها را برای ارائه تجربه‌ای باکیفیت کاهش می‌دهد. درنهایت، تفاوت میان تصورات آرمانی‌شده اجتماعات دور از وطن و واقعیت‌های مقصد، منجر به شکل‌گیری شکاف‌های ادراکی می‌شود که نیازمند بازنگری در شیوه‌های مدیریت، ارتباطات و بازنمایی میراث است.

مضمون اصلی حکمرانی، مشارکت و سیاست‌گذاری در میراث دریایی دارای چهار مضمون می‌باشد این مضامین پایه در قالب مواردی چون: حکمرانی مشارکتی در مدیریت میراث ساحلی/ نقش ذی‌نفعان محلی و اجتماعات دور از وطن / سیاست‌های ملی و محلی/ مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که حکمرانی مؤثر در حوزه میراث دریایی زمانی محقق می‌شود که رویکردی مشارکتی و چندسطحی در مدیریت اتخاذ گردد. بررسی مضامین نشان داد که مشارکت فعال جوامع محلی، همراه با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی و عاطفی اجتماعات دور از وطن، می‌تواند به تقویت فرآیندهای تصمیم‌سازی و حفاظت پایدار از میراث ساحلی بینجامد. همچنین، نقش‌آفرینی هماهنگ ذی‌نفعان - از نهادهای دولتی گرفته تا سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های بومی- به‌عنوان یکی از ضروری‌ترین مؤلفه‌های حکمرانی مؤثر مطرح شده است. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که سیاست‌های ملی و محلی در بسیاری موارد فاقد انسجام بوده و به‌طور کامل با نیازهای واقعی جوامع ساحلی و اهداف بلندمدت حفاظت هم‌سو نیستند. بنابراین، بازنگری در سیاست‌ها و ایجاد سازوکارهای مشارکت‌محور که به تعامل میان دانش بومی، الزامات مدیریتی و انتظارات اجتماعات دور از وطن توجه کند، برای ارتقاء تاب‌آوری میراث دریایی ضروری ارزیابی می‌شود.

از دیگر مضامین اصلی پژوهش، اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار است که در قالب مضامین پایه‌ای چون: توسعه منطقه‌ای و رشد آبی / فرصت‌های اقتصادی برای جوامع ساحلی/ نقش

ساحلی، مردم‌نگاری و مصاحبه‌های عمیق می‌تواند لایه‌های پنهان حافظه اجتماعی و معنابخشی به میراث را آشکار کند. افزون بر این، نیاز به پژوهش‌های میان‌رشته‌ای که منظرهای انسان‌شناسی، جغرافیا، تاریخ، محیط‌زیست و علوم داده را در کنار هم قرار دهد، یکی از خلأهای اصلی ادبیات موجود تلقی شده و راه‌گشای توسعه رویکردهای نوین در مطالعه میراث و گردشگری است.

۵ نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی نحوه توصیف میراث دریایی به‌عنوان یک فاکتور هویتی در ادبیات گردشگری اجتماعات دور از وطن و شناسایی مکانیسم‌های اثرگذار بر بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن انجام شد. تحلیل مضمون مقالات نشان داد که میراث دریایی در پژوهش‌های موجود تنها یک موضوع تاریخی یا محیطی نیست، بلکه عنصری پویا و چندلایه است که در قلب تجربه هویتی اجتماعات دور از وطن قرار دارد.

در پاسخ به سؤال اول، یعنی چگونه میراث دریایی در ادبیات پژوهشی به‌عنوان فاکتور هویتی توصیف شده است؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میراث دریایی در ادبیات موجود نه بر پایه عینیت تاریخی، بلکه براساس ظرفیت آن برای برانگیختن احساس تعلق، بازسازی گذشته و تقویت پیوندهای فرهنگی اجتماعات دور از وطن توصیف شده است. این میراث در حکم بستری برای بازخوانی روایت‌های خانوادگی، احیای خاطره جمعی و بازتعریف جایگاه افراد در زنجیره نسل‌ها عمل می‌کند. درواقع ماهیت تجربه‌محور و احساس‌محور سفرهای ریشه‌ای نشان می‌دهد که نقش بازنمایی فرهنگی (مانند: موسیقی، آیین‌ها و روایت‌های دریایی) به‌عنوان نوعی محرک هویتی است. در دیدگاه‌های حال ما می‌بینیم که بازنمایی فرهنگی در ارتباط با نقش میراث دریایی در حافظه و روایت بسیار پررنگ است از دیگر سو، گیلروی روایت‌های

جوان‌تر با تکیه بر فناوری‌های نوین، نه تنها در جست‌وجوی تجربه‌های تعاملی‌تر و شخصی‌سازی‌شده‌اند، بلکه نقش فعالی در بازتولید، ترویج و روایت مجدد میراث ایفا می‌کنند. تحلیل مضامین بیان‌گر آن است که ابزارهای دیجیتال - از شبکه‌های اجتماعی تا واقعیت مجازی - به بستری برای ارزش‌گذاری دوباره میراث و انتقال آن میان نسل‌ها تبدیل شده‌اند. افزون بر این، جوانان مهاجر با برخورداری از هویت چندلایه و مهارت‌های فناورانه، به‌عنوان عاملان نوآوری عمل کرده و می‌توانند پیوندی میان روایت‌های سنتی و شیوه‌های جدید بازنمایی ایجاد کنند. تنوع گروه‌های مصرف‌کننده میراث نیز نشان می‌دهد که فهم و تجربه میراث دریایی در میان اجتماعات دور از وطن یکدست نیست و نیازمند رویکردی منعطف و نسل‌محور برای تفسیر، ارائه و حفاظت از آن است.

آخرین مضمون مستخرج از کدگذاری‌ها، چارچوب‌های مفهومی و روش‌شناسی مطالعه میراث و گردشگری می‌باشد که در قالب مضامین پایه‌ای چون: چارچوب مفهومی گردشگری اجتماعات دور از وطن / روش‌های ترکیبی در مطالعه گردشگری دریایی / باستان‌شناسی، مردم‌نگاری و مصاحبه/ نیاز به پژوهش‌های میان‌رشته‌ای نمود پیدا می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که مطالعه میراث دریایی و گردشگری اجتماعات دور از وطن در سال‌های اخیر به سوی بهره‌گیری از چارچوب‌های مفهومی چندلایه و روش‌شناسی‌های تلفیقی حرکت کرده است. چارچوب مفهومی گردشگری اجتماعات دور از وطن به‌عنوان ابزاری برای فهم پیوندهای هویتی، احساسی و اجتماعی میان مهاجران و سرزمین مادری مورد تأکید قرار گرفته و امکان تحلیل عمیق‌تری از تجربه‌های ریشه‌ای را فراهم می‌کند. همچنین، استفاده از روش‌های ترکیبی - شامل مطالعات میدانی، تحلیل اسنادی، نقشه‌برداری فرهنگی و روش‌های دیجیتال - در پژوهش‌های مرتبط با گردشگری دریایی رو به افزایش است. بررسی مضامین نشان می‌دهد که ترکیب باستان‌شناسی

به هم پیوسته شکل می‌گیرد. تجربه‌های احساسی سفرهای ریشه‌ای، مشارکت در آیین‌ها و روایت‌های ساحلی، و نقش فزاینده فناوری در ثبت، بازنمایی و گردش میراث، زمینه‌ای را می‌سازند که در آن اجتماعات دور از وطن - به‌ویژه نسل‌های جوان‌تر - می‌توانند هویت خود را بازخوانی و بازآفرینی کنند. در این میان، همان‌گونه که گیلروی در تحلیل خود از «دریا» به مثابه استعاره‌ای هویتی و «سفر» به عنوان مسیرهای شکل‌گیری خود تأکید دارد، میراث دریایی به صورت عرصه‌ای فراملی برای پیوند گذشته، حال و تجربه مهاجرت عمل می‌کند. از سوی دیگر، دیدگاه‌های حال درباره سیالیت هویت و نقش بازنمایی فرهنگی کمک می‌کند تا درک کنیم که چگونه فناوری‌های جدید و الگوهای مصرف فرهنگی نسل‌ها، روایت‌های میراثی را بازتولید کرده و معانی تازه‌ای برای تعلق اجتماعات دور از وطن می‌سازند. درنهایت، خوانش گیدنز از بازاندیشی مدرن، نیاز به امنیت وجودی و مدیریت شکاف میان انتظارات و واقعیت‌های مقصد نشان می‌دهد که مواجهه اجتماعات دور از وطن با میراث دریایی صرفاً تجربه‌ای نوستالژیک نیست، بلکه کنشی بازاندیشانه برای تثبیت خود و خلق حس تداوم در شرایط جابه‌جایی است. ترکیب این یافته‌ها بیان‌گر آن است که میراث دریایی نه تنها سرمایه فرهنگی، بلکه بستر هویت‌سازی فعال در جهان معاصر اجتماعات دور از وطن است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که نقش میراث دریایی در تجربه هویتی اجتماعات دور از وطن با جریان‌های اصلی ادبیات بین‌المللی درباره گردشگری ریشه‌ای همخوانی دارد. بسیاری از پژوهش‌های بنیادین، بر ابعاد نوستالژی، حافظه جمعی و پیوند عاطفی با سرزمین مادری تأکید کرده‌اند (Basu, 2004; Stephenson, 2002; Clifford, 1994). این مطالعات بیان می‌کنند که سفرهای ریشه‌ای نوعی بازگشت نمادین هستند که به فعال‌سازی حافظه و بازسازی پیوندهای هویتی کمک می‌کنند. در مقابل، مجموعه‌ای از پژوهش‌های جدیدتر، به‌ویژه در دو دهه اخیر، نشان داده‌اند که تجربه گردشگری

دریایی، موسیقی و حافظه فراملی را به عنوان عناصر سیالی می‌داند که میان گذشته و اکنون پل می‌زنند و بدین ترتیب نقش میراث دریایی را در بازسازی هویت اجتماعات دور از وطن برجسته‌تر می‌کنند.

نکته دیگری که در یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون مقالات به دست آمد، آن است که وجود هویت به عنوان ساختی سیال و بازتفسیرشونده نشان می‌دهد که بازگشت نمادین به سرزمین مادری و فعال‌شدن حافظه جمعی نه به معنای بازسازی «گذشته‌ای ثابت»، بلکه فرآیندی پویا از مواجهه با گذشته‌ای بازسازی‌شده است. در همین راستا حال نیز هویت را سیال و بازنمایی شده می‌داند و گیدنز نیز از هویت بازاندیشانه و امنیت وجودی سخن می‌گوید. در ادبیات پژوهشی تأکید می‌شود که این بازگشت نمادین، گونه‌ای تجربه ذهنی و احساسی است که به اجتماعات دور از وطن امکان می‌دهد میان لایه‌های پراکنده هویت خود پیوند برقرار و احساس استمرار تاریخی را بازتولید کند. در این میان، میراث دریایی همچون یک «میانجی فرهنگی» عمل کرده و با قراردادن فرد در موقعیت مواجهه با مکان‌های حافظه، روایت‌های شفاهی و عناصر نمادین فرهنگ دریایی، به فعال‌سازی سازوکارهای یادمانی و تقویت حس ریشه‌مندی کمک می‌کند. از این منظر، میراث دریایی نه صرفاً مجموعه‌ای از آثار یا شواهد مادی، بلکه بستر شکل‌گیری تجربه‌های وجودی و عاطفی است که در آن، خاطره جمعی، روایت خانوادگی و تصویر ذهنی از سرزمین مادری در هم تنیده می‌شوند. این فرآیند باعث می‌شود اجتماعات دور از وطن با بازآفرینی پیوند با گذشته، هویت خود را در زمان حال بازتعریف کرده و احساس تعلق دوباره یافته و تثبیت‌شده را تجربه کند.

در پاسخ به سؤال دوم، چگونه میراث دریایی بر بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن اثر می‌گذارد؟ نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن، فرآیندی چندلایه و پویا است که از طریق مجموعه‌ای از مکانیسم‌های

می‌شود تصویر ارائه‌شده در پژوهش، به‌طور کامل و جامع همه گروه‌های اجتماعات دور از وطن را در بر نگیرد. ۲. فقدان داده‌های تجربی میدانی برای مقایسه با ادبیات: مطالعه حاضر مبتنی بر تحلیل ثانویه داده‌ها و تحلیل مضمون مقالات مرتبط با گردشگری اجتماعات دور از وطن بوده؛ بنابراین امکان مقایسه مستقیم میان یافته‌های نظری و تجربه زیسته گردشگران اجتماعات دور از وطن وجود نداشت. این محدودیت به‌ویژه در تحلیل شکاف میان انتظارات و واقعیت تجربه گردشگری ریشه‌ای قابل توجه است. همچنین پیشنهادات پژوهشی نیز با توجه به یافته‌های این پژوهش در دو محور پیشنهاد می‌گردد: ۱. انجام مطالعات میدانی ترکیبی^۱ پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، تجربیات گردشگران اجتماعات دور از وطن از طریق روش‌های میدانی - نظیر مصاحبه عمیق، قوم‌نگاری ساحلی (گردشگران مناطق ساحلی) یا ردیابی دیجیتال تجربیات در رسانه‌های اجتماعی - بررسی شود. ترکیب داده‌های تجربی با چارچوب‌های نظری هویت، می‌تواند ابعاد جدیدی از نقش میراث دریایی را در بازتولید هویت روشن کند. ۲. گسترش مطالعات به نسل‌های مختلف و زمینه‌های فناوری: با توجه به یافته‌ها که نقش فناوری در تجربیات اجتماعات دور از وطن را در نسل‌های جوان‌تر برجسته می‌کرد، پژوهش‌های آتی می‌توانند به‌طور مقایسه‌ای به بررسی تفاوت‌های بین‌نسلی بپردازند و نقش فضاهای دیجیتال و آرشیوها را در شکل‌دهی به تجربه میراث دریایی اجتماعات دور از وطن تحلیل کنند (مثلاً تجربه زیسته اجتماعات دور از وطن از بازدید سرزمین مادری در شبکه ایکس).

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسؤول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

اجتماعات دور از وطن به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر فناوری‌های دیجیتال، رسانه‌های اجتماعی و الگوهای مصرف فرهنگی نسل‌های جوان‌تر قرار گرفته است (Marques & Richards, 2020; Zeng & Gerritsen, 2014; Wang et al, 2012). این مطالعات بر این نکته تأکید می‌کنند که بازنمایی میراث کنونی در فضای مجازی، واقعیت افزوده، آرشیوهای دیجیتال و روایت‌های آنلاین صورت می‌گیرد و نسل هزاره و نسل Z نقش فعالی در بازتولید این روایت‌ها ایفا می‌کنند. پژوهش حاضر با کنار هم قراردادن این دو جریان نظری - یعنی تأکید بر نوستالژی و حافظه از یک سو و بر فناوری و بازنمایی دیجیتال هویت از سوی دیگر - چشم‌اندازی جامع‌تر ارائه می‌دهد. براساس یافته‌ها، میراث دریایی نه‌تنها بستر بازگشت نمادین و بازآفرینی خاطرات جمعی است، بلکه در حال تبدیل‌شدن به عرصه‌ای برای بازنمایی نوآورانه هویت اجتماعات دور از وطن در فضای دیجیتال می‌باشد (Hall, 1990; Gilroy, 1993). به عبارت دیگر، این هم‌نشینی میان «حافظه» و «فناوری» نشان می‌دهد که بازتولید هویت اجتماعات دور از وطن در عصر معاصر در نقطه تلاقی گذشته یادمانی و ابزارهای دیجیتال آینده‌محور شکل می‌گیرد؛ عاملی که در ادبیات جدید درباره گردشگری میراثی و گردشگری دریایی نیز به‌طور روزافزون مورد توجه قرار گرفته است (Light, 2020; Hannam et al., 2022).

مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش در قالب دو موضوع قابل بررسی است: ۱. محدودیت ناشی از وابستگی به ادبیات موجود: این پژوهش بر مبنای تحلیل آثار منتشرشده انجام شده است (درواقع تحلیل مضمون مقالات منتشرشده پیرامون موضوع تحقیق بوده است) و بنابراین، تا حدی تحت تأثیر کاستی‌ها، سوگیری‌ها و کمبودهای موجود در ادبیات بین‌المللی قرار دارد. برخی موضوعات مرتبط با میراث دریایی - به‌ویژه در بستر اجتماعات دور از وطن - در منابع موجود بازنمایی کافی نداشته و این امر باعث

¹ Mixed Methods

سهم نویسندگان در پژوهش

همه نویسندگان سهم برابری در انجام پژوهش داشته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

این مقاله از طرح پسادکتری دانشگاه مازندران با شماره قرارداد ۵۱۵۶۵ استخراج شده است.

منابع

- Westerdahl, C. (1992). The maritime cultural landscape. *International Journal of Nautical Archaeology*, 21(1), 5-14.
- Acheson, J. M. (1981). Anthropology of fishing. *Annual Review of Anthropology*, 10(1), 275-316.
- Steinberg, P. E. (2001). *The social construction of the ocean*. Cambridge University Press.
- Graham, B., Ashworth, G. J., & Tunbridge, J. E. (2000). *A geography of heritage: Power, culture and economy*. Arnold.
- Harrison, R. (2013). *Heritage: Critical approaches*. Routledge.
- Ingold, T. (2000). *The perception of the environment: Essays in livelihood, dwelling and skill*. Routledge.
- Westerdahl, C. (1992). The maritime cultural landscape. *International Journal of Nautical Archaeology*, 21(1), 5-14.
- Mokhtari, G. (2020). Manifestations of intangible cultural heritage in traditional shipbuilding skills in Iran. *Journal of Intangible Cultural Heritage Studies*, 5(2), 45-60.
- Naderi Beni, A., Tofighian, H., & Kelishomi, M. F. (2025). A vanishing heritage: Geoarchaeological insights into ancient ports of the northern Persian Gulf. *The Journal of Island and Coastal Archaeology*, 20(4), 844-876.
- Ghayoumi, R. (2013-2014). Marine and coastal indigenous and traditional knowledge in Qeshm Island, Hormozgan Province, Iran (UN-Nippon Fellowship Research Report). United Nations Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea.
- Iranian Students' News Agency. (2024). Lenj-sazi: A 3000-year-old maritime craft in Iran. ISNA News. <https://www.isna.ir>.
- Hall, C. M., & Adie, B. A. (2017). Who visits world heritage? A comparative analysis of three cultural sites. *Journal of Heritage Tourism*, 12(1), 67-80.
- Timothy, D. J. (2011). *Cultural Heritage and Tourism: An Introduction*. Channel View Publications.
- Basu, P. (2004). Route metaphors of roots-tourism in the Scottish diaspora. In S. Coleman & J. Eade (Eds.), *Reframing pilgrimage: Cultures in motion* (pp. 150-174). Routledge.
- Stephenson, M. L. (2002). Travels to the ancestral homelands: The meanings of migration tourism among British Sikhs. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 11(1), 41-74.
- Clifford, J. (1994). "Diasporas." *Cultural Anthropology*, 9(3), pp. 302-338.
- Marques, L., & Richards, G. (2020). Creative tourism and digital culture: New issues for cultural tourism. *Journal of Tourism Futures*, 6(3),

- 263-267.
<https://doi.org/10.1108/JTF-12-2019-0140>.
- Zeng, B., & Gerritsen, R. (2014). What do we know about social media in tourism? A review. *Tourism Management Perspectives*, 10, 27-36.
<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2014.01.001>.
- Wang, Y., Park, S., & Fesenmaier, D. R. (2012). The role of smartphones in mediating travel experience. *Journal of Travel Research*, 51(4), 371-387.
<https://doi.org/10.1177/004728751426341>.
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference* pp. 222-237
- Gilroy, P. (1993). *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*. Harvard University Press
- Leite, N. (2005). Travels to an ancestral past: On diasporic tourism, embodied memory, and identity. *Antropológicas*, 9, 273-302
- Hanna, S. P., Potter, A. E., Modlin, E. A., Carter, P., & Butler, D. L. (Eds.). (2015). *Social memory and heritage tourism methodologies*. Routledge.
- Aslam, A., & Rana, I. A. (2022). The use of local climate zones in the urban environment: A systematic review of data sources, methods, and themes. *Urban Climate*, 42, 101120.
<https://doi.org/10.1016/j.uclim.2022.10112>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>.
- Moosavi viae, F. Sohrabzade, M. and Niazi, M. (2020). Study of Role Model of Family Policy through Analysis of Islamic Republic of Iran Upstream Documents. *Iranian Journal of Public Policy*, 6(1), 221-240. doi: 10.22059/jppolicy.2020.76999
- Smith .L. (2006). *Uses of Heritage*. Routledge.
- Harvey .D. C. (2001). *Heritage Pasts and Heritage Presents: Temporality, Meaning and the Scope of Heritage Studies*. *International Journal of Heritage Studies*, 7(4), 319-338.
- Skeldon, R. Bastia, T. (2020). Migration and Development, Part of the book: *International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)*, Elsevier Published. England.
- McKittrick, K. (2009). Diaspora, Part of the book: *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier Science Published. England.
- Mavroudi, E. (2020). Diasporas, Part of the book: *International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)* Elsevier Published. England.

- Cohen, R. (2001). Diaspora. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 6, 3642-3645. Elsevier
- Singh, SH. (2019). The conceptual understanding of diaspora: A sociological perspective, *International Journal of Applied Research*, 5(1): 384-387. www.allresearchjournal.com/archives/2019/vol5issue1/PartE/6-10-204-292.pdf
- Yang, B. (2020). Exploring Gilroy's Theory of the Diaspora Culture, Conference: 2020 Conference on Education, Language and Inter-cultural Communication (ELIC 2020), January 2020, DOI: 10.2991/assehr.k.201127.139.
- Hamdoune, L. (2020). Paul Gilroy's The Black Atlantic Quarter a Century Later: Cultural Implications of African Diaspora's Revision of Modernity, *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 3(12): 47-55. 10.32996/ijllt.2020.3.12.6
- Kara, H., Turner, N., Davidson, J., Kenny, K., Mehmedbegovic, D., & Wilkins, R. (2024). Making the most of big qualitative datasets: A living systematic review of analysis methods. *Frontiers in Big Data*, 7, 1455399. <https://doi.org/10.3389/fdata.2024.1455399>
- Johnston, M. P. (2017). Secondary data analysis: A method of which the time has come. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries*, 3(3), 619-626.
- Heaton, J. (2008). Secondary analysis of qualitative data: An overview. *Historical Social Research*, 33(3), 33-45
- Corti, L., Van den Eynden, V., Bishop, L., & Woollard, M. (2014). *Managing and sharing research data: A guide to good practice*. London: SAGE
- Ferreira da Silva, M. (2022). Tourism and coastal & maritime cultural heritage: A dual perspective. *Journal of Heritage Tourism*, 17(5), 453-471. <https://doi.org/10.1080/14766825.2022.2073825>.
- Delaney, A. E., & Frangoudes, K. (2024). Coastal and maritime cultural heritage: From the European Union to East Asia and Latin America. *Maritime Studies*, 23(2), 26. <https://doi.org/10.1007/s40152-024-00369-x>.
- Finneran, N., & Dickinson, J. (2022). Youth entrepreneurship and heritage tourism: Long-term thinking for diaspora engagement - Lessons from Rwanda, Brazil and Barbados. EU-DiF Case Study, ICMPD.
- Kyvelou, S.S., Marava, N., & Ierapetritis, D.G. (2025). Leveraging maritime cultural heritage to drive smart specialization strategies: Fostering innovation, blue economy, and sustainable development. *Heritage*, 8(6), 192.

- <https://doi.org/10.3390/heritage8060192>
- Nazarpouri, A. H., Feli, R. and ZiaeeMehri, A. (2020). Identification and Importance - Performance Analysis Factors Affecting Maritime Tourism (Case Study: Khorramshahr Port). *Journal of Tourism and Development*, 9(3), 137-152. doi: 10.22034/jtd.2019.169581.1640.
- Davari, M.S., & Alaeddin, A.M. (2017). Cultural oil: Investigating the impacts of archaeological research and heritage-related sciences on the development of cultural tourism. *Heritage & Tourism*, (5), 63-78. <https://www.academia.edu/38037577>.
- Paul, T. (2017). Encountering an imaginary heritage: Roots tourism and the Scottish diaspora. In A. McCarthy (Ed.), *Global Migrations: The Scottish Diaspora since 1600* (pp.199-218). Edinburgh University Press.
- Ounanian, K. (2021). Conceptualizing coastal and maritime cultural heritage. *Marine Policy*, 132, 104683. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2021.104683>.
- Roszko, E., & Winter, T. (2024). Introduction: Theorising heritage for the seas. *International Journal of Heritage Studies*, 30(6), 615-622. <https://doi.org/10.1080/13527258.2024.232354>.
- Bryce, D., Murdy, S., & Alexander, M. (2017). Diaspora, authenticity and the imagined past. *Annals of Tourism Research*, 66, 49-60. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.05.010>.
- Jayasuriya, S. de S. (2025). Introducing African Mobilities and Heritage in the Indian Ocean World. *Journal of African Diaspora Archaeology and Heritage*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/21619441.2025.2579463>.
- Mor, M. Dalyot, S. Ram, Y. (2023). Yael Ram bShow moreWho is a tourist? Classifying international urban tourists using machine learning, *Tourism Management, Tourism Management*, 95: 104689.
- Helgason, K.S.V. (2020). The economic and political costs of population displacement and their impact on the SDGs and multilateralism, Tuesday, June 30, 2020. <https://www.un.org/en/desa/economic-and-political-costs-population-displacement-and-their-impact-sdgs-and>
- Coles, T., & Timothy, D.J. (Eds.). (2004). *Tourism, Diasporas and Space* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203458389>.
- UNESCO. (2021). African cultures, peace, and security: The role of the African diaspora in promoting peace and

- conflict prevention. Presented at the Second Biennale of Luanda. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/african-cultures-peace-and-security>.
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222-237). London: Lawrence & Wishart.
- Safran, W. (1991) "Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return." *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1): 83-99. DOI: 10.1353/dsp.1991.0004.
- Dilek, E. S., & Dilek, N. K. (2018, April). The changing meaning of travel, tourism and tourist definitions. Paper presented at the VII. International Congress on Current Debates in Social Sciences (CUDES 2018), Istanbul, Turkey.
- Adeniyi, A. (2016). The media of Nigerian diaspora in Britain: A study of priorities and preferences. *New Media and Mass Communication*, 48, 50-58. <https://doi.org/10.7176/NMMC/48-06>.
- Gillespie, M. (1995). *Television, ethnicity and cultural change*. Routledge
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Stanford University Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.
- Bilton, T., et al. (1996). *Introductory Sociology* (3rd ed.). Macmillan. (p. 665).
- Chalaby, J. K. (2003). *Television for a New Global Order: Transnational Television Networks and the Formation of Global Systems*. Gazette (Leiden, Netherlands), 65(6), 457-472.
- Mirzoeff, N. (2017). Empty the museum, decolonize the curriculum, open theory. *The Nordic Journal of Aesthetics*, 25(53), 6-19. <https://doi.org/10.7146/nja.v25i5.3.26403>.
- Hussey, I. (2014). Note on Stuart Hall's "Cultural Identity and Diaspora". *Socialist Studies / Études socialistes*, 10(1), 201-210. <https://doi.org/10.18740/S4QP4>
- Venkatasawmy, R. (1996). *The hybridity of filmmaking in Australian national cinema: Formulating a cinematic post-diaspora* (Honours dissertation, Murdoch University). Murdoch University Research Repository
- Enache, O. A. (2019). The role of the diaspora in promoting tourism for the valorisation of cultural heritage: Case study Romania. *Global Economic Observer*, 7(1), 037-040.
- Li, T. E., McKercher, B., & Chan, E. T. H. (2019). Towards a conceptual framework for diaspora tourism. *Current Issues in Tourism*, 23(17),

2109-2126.

<https://doi.org/10.1080/1368350>

[0.2019.1634013](https://doi.org/10.1080/1368350.2019.1634013).